MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS IR VALDYMO KATEDRA

IEVA KAPAČIAUSKAITĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ATASKAITŲ RENGIMO METODIKOS IR KOKYBĖS ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. A. Bakas

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas ... 3
1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūra ... 5
1.1. Poveikio aplinkai vertinimo vystymasis, teisinė ir institucinė bazė ... 5
1.1.1. Europos Sąjungos direktyvos, reglamentuojančios poveikio aplinkai vertinimą ... 6
1.1.2. Lietuvos Respublikos teisiniai aktai, reglamentuojantys poveikio aplinkai vertinimą ... 8
1.1.3. Bendri poveikio aplinkai vertinimo privalumai ir trūkumai ... 11
1.2. Poveikio aplinkai vertinimo procedūra Lietuvoje ... 12
1.2.1. Poveikio aplinkai vertinimo tikslai ir struktūra ... 13
1.2.2. Atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo ... 17
1.2.3. Poveikio aplinkai vertinimo programa ... 18
1.2.4. Poveikio aplinkai vertinimo ataskaita ... 20
1.2.5. Visuomenės dalyvavimas poveikio aplinkai vertinimo procedūroje ... 22
2. Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitų rengimo metodikos ir kokybės analizė ... 24
2.1. Ataskaitų rengimo nuostatų analizė ... 25
2.2. Tyrimo metodika ... 29
2.3. Tyrimo medžiagos analizė ... 30
2.3.1. Naftuotų atliekų šalinimo Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita ... 31
2.3.2. Vilniaus pietinio aplinkkelio (rajono dalies) PAV ataskaita ... 34
2.3.3. Elektroninės įrangos ir kitų atliekų surinkimo metalo laužo aikštelėje Vilniuje veiklos plėtros PAV ataskaita ... 37
2.3.4. Agrochemijos prekybinio sandėlio Kauno raj. rekonstrukcijos PAV ataskaita ... 39
2.3.5. Dumblo tvarkymo įrenginių Šiaulių nuotekų valykloje PAV ataskaita ... 40
2.3.6. Gamybinio pastato Marijampolėje rekonstrukcijos PAV ataskaita ... 42
2.3.7. Riebiųjų rūgščių metilo esterio gamybos cecho Vilniuje PAV ataskaita ... 44
2.3.8. Vėžaičių karjero Klaipėdos raj. išteklių eksploatacijos PAV ataskaita ... 46
2.3.9. Atliekų aikštelės įrengimo ir eksploatavimo Vilniuje PAV ataskaita ... 47
2.3.10. Tradicinio laidojimo kapinių įrengimo Šalčininkų raj. PAV ataskaita ... 49
2.4. Tyrimo rezultatai ... 51
2.4.1. Analizės metu išryškėję ataskaitų parengimo trūkumai ... 51
2.4.2. Tyrimo metu iškilusios problemos ... 55
Išvados ... 56
Pasiūlymai ... 57
Literatūra ... 58
Santrauka ... 61
Summary ... 62

ĮVADAS

Didėjant investicijoms ir daugėjant įvairios ūkinės veiklos vykdymui Lietuvoje, tuo pačiu vykdant aplinkosauginius įsipareigojimus Europos Sąjungai, tenka skirti vis didesnį dėmesį planuojamą ūkinę veiklą reglamentuojančių įstatymų bei jų taikymo tobulinimą, visuomenės švietimą bei viešojo sektoriaus darbo efektyvumo didinimą ir kokybės gerinimą.

Rengiantis ūkinei veiklai dažnai tenka vykdyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymu. Pagal šiandienos poveikio aplinkai vertinimo schemą, tokia procedūra mūsų šalyje yra vykdoma tik 8 metus. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos ar kitų ekonomiškai stiprių pasaulio šalių praktika poveikio aplinkai vertinimo procedūrose yra žymiai ilgesnė nei Lietuvoje, darosi aišku, jog mūsų šalyje šios veiklos sritys yra naujos ir reikalaujančios visapusiškos analizės jų pilnam įgyvendinimui ir funkcionavimui pagerinti.

Su poveikio aplinkai vertinimo tema susijusių darbų buvo parašyta praėjusiais metais. Įdomus Mykolo Romerio universitete aplinkos apsaugos politikos ir administravimo magistrantės I.Puodžiukienės darbas tema „Poveikio aplinkai vertinimo metodinio parengimo reikšmė“. Minėtame darbe buvo analizuojami poveikio aplinkai vertinimo procedūras reglamentuojantys teisiniai aktai, jų taikymas ir tobulinimas. Keletas darbų susijusių su poveikio aplinkai vertinimu buvo parašyti Vytauto Didžiojo universitete aplinkosaugos organizavimo studijų magistrų, pvz., M.Birbalo „Lietuvos Respublikos savivaldybių aplinkos, ekonominių ir socialinių pokyčių analizė darnaus vystymosi požiūriu“, I. Matuzaitės „Didžiausių Kėdainių pramonės įmonių poveikio aplinkai analizė“, V. Prusko „AB "Lietuvos elektrinė" poveikio aplinkai analizė didinant energijos gamybą“. Nei viename iš minėtų darbų nebuvo gilinamasi konkrečiai į poveikio aplinkai vertinimo procedūrą reglamentuojančių teisinių aktų kokybę, jų efektyvumą ir vykdymą.

Poveikio aplinkai vertinimo studiją užbaigia ataskaita, kurios pagalba atsakingos institucijos priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimumo pasirinktoje teritorijoje, tad labai svarbu, jog ataskaita būtų parašyta kokybiškai, išsamiai, atspindėtų tikrąją situaciją bei būtų atlikta pagal metodinius nurodymus. Kadangi dar nebuvo vykdyta analizė, atspindinti ataskaitų atlikimo kokybę, nebuvo problemų išryškinimo, pasiūlymo dėl jų sprendimo būdų, tad pastarieji klausimai ir yra analizuojami šiame darbe.

Darbo tyrimo objektas yra poveikio aplinkai vertinimo procedūros studija – ataskaita. Šio darbo tikslas yra ištirti ir įvertinti minėtą procedūrą reglamentuojančių teisinių aktų efektyvumą. Tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

- atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūrą reglamentuojančių teisės aktų sisteminę analizę ir detalizuoti jos eigą;
- išanalizuoti atitinkamą kiekį parengtų ir suderintų ataskaitų, vertinant jas iš suinteresuoto asmens bei atsakingos institucijos pozicijų;
- išanalizuoti atitinkamą kiekį parengtų ir suderintų ataskaitų, vertinant jų parengimo atitikimą rengimo nuostatams;
- ataskaitų vertinimo atmintinės pagalba atskleisti pagrindines poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos rengimo ypatybes, problemas, jų atsiradimo priežastis;
- teikti rekomendacijas proceso sklandumui ir kokybei pagerinti.

Atliekant darbą buvo naudojami šie tyrimo metodai: dokumentų turinio (content) analizė, lyginamoji analizė, tikrinant ataskaitų atitikimą rengimo nuostatams.

Darbo tema yra nauja ir aktuali šiandien dėl vis didėjančių aplinkosauginių reikalavimų, dėl didėjančio planuojamų ūkinių veiklų skaičiaus apskrityse, taigi ir didėjančio poreikio atlikti poveikio aplinkai vertinimą. Dokumentų rengėjai turi vadovautis teisiniais aktais, reglamentuojančiais PAV ataskaitų rengimą, o atsakingos institucijos turi priimti teisingą sprendimą, tad šiame procese itin svarbu yra teisinių aktų racionalumas bei jų laikymasis.

Darbas susideda iš dviejų pagrindinių dalių. Pirmojoje, analizuojama PAV procedūra ir ją reglamentuojantys teisiniai aktai. Antrojoje, aprašytas tyrimas, jo metodika ir pateiktos išvados.

Visos darbe naudojamos sąvokos (planuojama ūkinė veikla, poveikio aplinkai vertinimo procesas ar jo dalyviai, atliekos ir kt.) atitinka Lietuvos Respublikos įstatymų apibrėžtas sąvokas.

1. PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO PROCEDŪRA

1.1. Poveikio aplinkai vertinimo vystymasis, teisinė ir institucinė bazė

Aplinkos apsaugos valdyme poveikio aplinkai vertinimas (toliau – poveikio aplinkai vertinimas arba PAV) apibrėžiamas kaip projektų, planų ir programų galimo poveikio aplinkai nustatymo, apibūdinimo ir įvertinimo procesas. Šio proceso esmė – prieš pradedant įgyvendinti projektus, planus ir programas, galinčius turėti reikšmingą poveikį aplinkai, reikia patikrinti, koks tas poveikis bus. Šiuo vertinimu siekiama išvengti žalos aplinkai, o ne kovoti su jos pasekmėmis vėliau. [26]

Kiekvienu atveju yra nagrinėjamas poveikis ne tik atskiriems aplinkos komponentams, bet ir visų jų sąveikai. Teisinis sąvokos „aplinka“ apibrėžimas lemia, jog PAV metu atsižvelgiama ne tik į poveikį gamtinei, bet ir žmogaus sukurtai aplinkai – visuomenei ir jos sveikatai, materialinėms ir kultūros vertybėms, socialiniams ir ekonominiams aspektams. Pagrindiniai PAV tikslai:

- nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai, gyvūnijai ir augalijai; dirvožemiui, žemės paviršiui ir jos gelmėms, orui, vandeniui, klimatui, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei; materialinėms vertybėms ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms bei šių aplinkos komponentų tarpusavio sąveikai;
- sumažinti planuojamos ūkinės veiklos neigiamą poveikį visuomenės sveikatai ir kitiems aplinkos komponentams ar šio poveikio išvengti;
- nustatyti, ar planuojama ūkinė veikla, įvertinus jos pobūdį ir poveikį aplinkai, leistina pasirinktoje vietoje. [20]

Pagal šiuo metu Europos Sąjungoje (toliau – ES) bei Lietuvoje galiojantį teisinį reguliavimą iškirtos dvi poveikio aplinkai vertinimo sritys: pirma, projektų poveikio aplinkai vertinimas ir, antra, planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas. [26] Lietuvos Respublikos teisės aktuose pirmoji sritis įvardijama kaip planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas, o antroji – planų ir programų strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (toliau – strateginis pasekmių aplinkai vertinimas arba SPAV) [2, 3]. Tiek strateginis pasekmių aplinkai vertinimas, taikomas planavimo stadijoje, tiek poveikio aplinkai vertinimas, taikomas projektų

lygmenyje, iš esmės vykdomas pagal tą pačią principinę schemą, vertinimo procedūros yra panašios.

Šiame darbe bus analizuojamas tik planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas ir jo vykdymas, visiškai nepaliečiant planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo. Taip buvo pasirinkta, atsižvelgiant į darbo tyrimo objektą, tikslą bei uždavinius.

1.1.1. Europos Sąjungos direktyvos, reglamentuojančios poveikio aplinkai vertinimą

Europos Bendrijoje (toliau – Bendrija) poveikio aplinkai vertinimo procesu imta domėtis praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio viduryje, tuo tarpu JAV ir Kanada jau buvo įgijusios šiek tiek patirties, o poveikio aplinkai vertinimo reikšmę suvokė ir įteisino jau 1969 m. JAV, 1973 m. – Kanadoje. Bendrijoje buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad valstybėse narėse į aplinkosaugos reikalavimus, išduodant leidimus vykdyti tam tikrus projektus, atsižvelgiama gana skirtingai. 1972 m. valstybių narių aplinkos ministrai susitarė dėl bendrųjų aplinkos politikos principų, kurie buvo įtvirtinti 1973 m. Pirmojoje bendrojoje aplinkos apsaugos veiksmų programoje. Įgyvendindama Bendrijos teisės aktų leidybos iniciatyvos teisę Europos Komisija parengė šešias lyginamąsias analizes, kurių dauguma buvo skirtos poveikio aplinkai vertinimui. Remdamasi parengtomis analizėmis ir Antrąja bendrąja aplinkos apsaugos veiksmų programa Komisija parengė pirmąjį direktyvos projektą, kuris buvo svarstytas 1978 metais. Tada buvo nuspręsta pakeisti daugelį punktų. Dar penkerius metus užtruko derybos, kol galiausiai 1985 metais Taryba priėmė direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo [1], kurią valstybės narės turėjo įgyvendinti per trejus metus nuo jos paskelbimo, t.y. iki 1988 liepos 3 d. Ši direktyva yra pagrindinis ES teisės aktas projektų poveikio aplinkai vertinimo srityje.

Aukščiau minėtos direktyvos pagrindinė idėja buvo ta, kad prieš įgyvendinant tam tikrus projektus turi būti atliekamas išsamus poveikio aplinkai vertinimas, kurio procedūrą reglamentuotų teisiniai aktai. O leidimai vykdyti tuos projektus turi būti išduodami tik atsižvelgus į vertinimo rezultatus. Taip buvo pabrėžiama būtinybė atsižvelgti į poveikį aplinkai, kiek įmanoma ankstesnėje planavimo ir sprendimų priėmimo procesų stadijoje, tai yra įgyvendinti atsargumo principą: svarbu užkirsti kelią teršimui ten kur jis kyla, o ne vėliau kovoti su pasekmėmis. Taip pat direktyvoje minima integruota aplinkos apsauga – turi būti nustatyti ir įvertinti visi projekto poveikiai visiems aplinkos komponentams ir jų sąveikai: negali likti nepastebėta nė viena aplinkos sritis, kuriai projektas turi įtakos. Tokiu būdu yra užkertamas

kelias tam tikro aplinkos komponento išskyrimui, dėmesio sutelkimui ties juo ir prevencinių priemonių ieškojimui tik tam vienam komponentui viso vertinimo metu.

Direktyvoje 85/337/EEB poveikio aplinkai vertinimas išreikštas kaip procedūra, sudaryta iš nuosekliai atliekamų veiksmų:

- užsakovas pateikia informaciją atsakingai institucijai;
- informacijos pateikimas suinteresuotoms institucijoms bei visuomenei ir konsultacijų etapas;
- atsakinga už poveikio aplinkai vertinimą institucija atlieka vertinimą, į kurį turi būti atsižvelgiama, priimant galutinį sprendimą dėl planuojamos veiklos leistinumo. [26]

Numatyti projektai yra ne tik tam tikri įregimai ar infrastruktūros planai, bet ir tam tikra veikla (gamyba, deginimas, gavyba, perdirbimas ir pan.), tad poveikio aplinkai vertinimas atliekamas ne tik pačiam pradiniam etapui, pvz., tam tikro įrengimo pastatymui, bet ir visam šio įrenginio naudojimo procesui. Šiame kontekste už sąvoką „projektas“ aiškesnė yra sąvoka „ūkinė veikla“ – ji vartojama Lietuvos Respublikos teisės aktuose. [26] Projektai, kuriems atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, suskirstyti į dvi grupes (I ir II direktyvos priedai) priklausomai nuo jų masto ir reikšmingo poveikio aplinkai tikimybės. Projektams, išvardintiems direktyvos I priede, vertinimas yra privalomas. Direktyvos II priede išvardintų rūšių projektams vertinimas privalomas tik tada, kai valstybės narės taip nusprendžia – projektai konkrečiu atveju gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, bet tikėtina, kad ne visuomet. Priede pateiktas projektų rūšių sąrašas, nenurodant veiklos apimčių – valstybės narės gali nagrinėti kiekvieną atvejį arba nustatyti ribines vertes ar kriterijus.

Vėliau, siekiant pašalinti su direktyvos 85/337/EEB įgyvendinimu valstybėse narėse susijusius trūkumus, 1997 m. kovo 3 d. buvo priimta Tarybos direktyva 97/11/EB iš dalies keičianti direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo [2]. Direktyvos 97/11/EB priėmimas taip pat susijęs su 1991 m. vasario 25 d. pasirašytos tarptautinės Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (Espoo konvencija) [9] įgyvendinimu. 1998 m. birželio 25 d. pasirašius tarptautinę Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija) [10] ir, siekiant suderinimo su jos nuostatomis, 2003 m. gegužės 26 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus [4]. Taigi, su naująja direktyva iš esmės buvo padaryti direktyvos 85/337/EEB pakeitimai: išplėsti projektų sąrašai, įtvirtintas visuomenės dalyvavimas PAV

procedūroje, nustatyti atrankos kriterijai ir kt. Be to, atsižvelgiant į Penktąją bendrąją aplinkos apsaugos veiksmų programą, buvo akcentuotas dar vienas svarbus direktyvos 85/337/EEB tikslas – darnus vystymasis.

Ypatingas dėmesys senojoje direktyvoje 85/337/EEB buvo teikiamas visuomenės dalyvavimui PAV procese. O direktyvoje 97/11/EB tai patikslinta ir išsamiai reglamentuota direktyva 2003/35/EB: proceso metu turi būti informuojama visa visuomenė, o procese dalyvauti bei reikšti pastabas ir nuomones turi teisę tik suinteresuota visuomenės dalis (visuomenė, kuriai turėjo ar gali turėti poveikį direktyvoje nurodyta sprendimų aplinkos klausimais priėmimo tvarka arba kuri yra suinteresuota ta tvarka).

Visos šios Direktyvos nuostatos jau yra perkeltos į Lietuvos teisinę bazę.

1.1.2. Lietuvos Respublikos teisiniai aktai, reglamentuojantys poveikio aplinkai vertinimą

Lietuvoje PAV proceso pradžia siejama su laikotarpiu iki Nepriklausomybės atkūrimo. Ekstensyvaus ūkio vystymas lėmė sudėtingą Lietuvos ekologinę situaciją. Siekiant sustabdyti gamtos išteklių naikinimą ir aplinkos taršą, pradėtas stambių ūkio objektų projektinės dokumentacijos derinimas. Iš esmės tai panašu į vėliau įtvirtintą poveikio aplinkai vertinimą.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo buvo patvirtinta nauja projektinės dokumentacijos derinimo tvarka, papildanti anksčiau naudotą. Numatyta, kad projektinėje dokumentacijoje turi būti išnagrinėti gamtinės aplinkos (atmosferos oro, žemės, vandens, augalijos, gyvūnijos) apsaugos klausimai. Pagrindiniame LR aplinkos apsaugos teisės akte – 1992 m. priimtame Aplinkos apsaugos įstatyme, buvo numatyti du ūkinės veiklos poveikio aplinkai įvertinimo mechanizmai: poveikio aplinkai prognozavimas, kurį įpareigoti atlikti juridiniai ir fiziniai asmenys, planuojantys užsiimti ūkine veikla, ir ekologinė ekspertizė – valstybinė, žinybinė ir visuomeninė.

Stiprėjant Lietuvos siekiams tapti Europos Sąjungos nare, vėlesniame proceso reglamentavime pradėti įtvirtinti ES teisės reikalavimai. Poveikio aplinkai vertinimo procesas įstatymiškai Lietuvoje įteisintas 1996 metais, atlikus LR aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimus ir rugpjūčio 15 d. patvirtinus LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą [18]. Šiuose įstatymuose poveikio aplinkai prognozavimas pavadintas poveikio aplinkai vertinimu ir apibrėžtas, kaip planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio aplinkai nustatymo procesas, vietoje ekologinės ekspertizės numatyta poveikio aplinkai vertinimo valstybinė ekspertizė.

Remiantis 1996 m. rugpjūčio 15 d. LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu [18], PAV turėjo būti atliekamas dviem etapais: pirminis poveikio aplinkai vertinimas, nagrinėjant visus rengiamus teritorijų planavimo dokumentus ir įvertinant sprendinių pasekmes bei planuojamos ūkinės veiklos projektinius pasiūlymus, ir išsamus poveikio aplinkai vertinimas, rengiant techninius projektus. Tad pirmosios redakcijos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme buvo numatyta išsami ir plati PAV procedūra, o jos sudėtingumą lėmė tai, jog nebuvo konkrečiai apibrėžta kokioms planuojamoms veikloms ir objektams atliekamas pirminis poveikio aplinkai vertinimas, valstybinės ekspertizės etapas faktiškai dubliavo prieš tai atliktas PAV procedūras ir buvo perteklinis.

Visi tolesni poveikio aplinkai vertinimo procedūrą Lietuvoje reglamentuojantys teisės aktų pakeitimai buvo derinami su atitinkamomis ES direktyvomis ir tarptautinėmis konvencijomis. 2000 m. balandžio 18 d. LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo redakcija [19] perkėlė į Lietuvos nacionalinę teisę direktyvų 85/337/EEB ir 97/11/EB nuostatas. 2005 m. birželio 21 d. redakcijos įstatymu [20] buvo patobulintos ir su direktyva 2003/35/EB suderintos kai kurios ankstesnės redakcijos įstatymo nuostatos. Taigi, pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis planuojamos ūkinės veiklos PAV iki dabartinės procedūros Lietuvoje iš esmės keitėsi tris kartus:

- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 82-1965; 1997, Nr. 65-1553, Nr. 96-2428) (negaliojantis); [18]
- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin, 2000 , Nr. 39-1092) (pakeistas); [19]
- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2005, Nr.84-3105). [20]

Kiti teisiniai aktai, reglamentuojantys analizuojamąją procedūrą, autorės nuomone, gali būti skirstomi sekančiai:

1. PAV procedūros metodiniai nurodymai:
   - LR planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodiniai nurodymai (Žin., 2006, Nr. 4-129). Dokumente nurodytos bendros nuostatos: kam skirti nurodymai, jų tikslas ir pan. ir reglamentuota pati planuojamos ūkinės veiklos PAV atrankos atlikimo procedūra. Priede nurodyta, kokią informaciją rengiant dokumentus turi pateikti dokumentų rengėjas. [14]

     Nustačius, jog planuojamai ūkinei veiklai PAV neprivalomas, gali būti nurodoma parengti planuojamos ūkinės veiklos statinio projekto aplinkos apsaugos dalį pagal LR statybos techninį reglamentą STR 1.05.05:2004 „Statinio projekto aplinkos

apsaugos dalis“ (Žin., 2004, Nr. 50-1675; 2006, Nr. 60-2152). Šis techninis reglamentas nustato statinio projekto aplinkos apsaugos dalies sudėtį. Šiame darbe tokie atvejai nebus nagrinėjami.[12]

- LR poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatai (Žin., 2006, Nr. 6-225). Dokumente nurodytos bendros nuostatos – atvejai, kuomet taikomi nurodymai. Taip pat reglamentuota planuojamos ūkinės veiklos PAV programos ir ataskaitos rengimo procedūros, nurodyta jų įforminimo reikalavimai. Prieduose nurodyta programos bei ataskaitos struktūra ir apimtis. [13]

- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų ir vertinimo atlikimo tvarka (Žin., 2004, Nr. 109-4091). Dokumente nurodytas poveikio visuomenės sveikatai vykdymo tvarka: atranka, pats vertinimas, pateikiamos informacijos turinys. [21]

2. Teisiniai aktai, reglamentuojantys visuomenės dalyvavimą PAV procedūroje:
   - LR visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašas (Žin., 2005, Nr. 93-3472). Šis tvarkos aprašas reglamentuoja visuomenės informavimą apie planuojamos ūkinės veiklos PAV procesą ir jos dalyvavimą tame procese, nustato visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūras, atsakingus už visuomenės informavimą asmenis, jų funkcijas. Šis aprašas yra privalomas visiems planuojamos ūkinės veiklos PAV proceso dalyviams. [15]

3. Teisiniai aktai, skirti atsakingoms institucijoms, dalyvaujančioms PAV procedūroje:
- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose tvarkos aprašas (Žin., 2006, Nr. 75-2882). Įsakyme nustatyta tvarka dėl atsakingų institucijų funkcijų vykdymo: planuojamos ūkinės veiklos PAV atrankos dokumentų nagrinėjimo, PAV programos nagrinėjimo ir tvirtinimo bei PAV ataskaitos nagrinėjimo ir motyvuoto sprendimo priėmimo. [16]

  Įsakymo priede pateiktos Aplinkos ministerijos ir jai pavaldžių institucijų funkcijos planuojamos ūkinės veiklos PAV dokumentų nagrinėjime.

- LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinė (Žin., 2000, Nr. 65-1971). Atmintinė skirta planuojamos ūkinės veiklos PAV atsakingai institucijai, vertinimo subjektams bei dokumentų rengėjui. Atmintinė rekomendacinio pobūdžio ir skirta: nustatyti, ar tinkamai atliktos PAV procedūros; įvertinti, ar planuojamos ūkinės veiklos organizatorius pateikė visą informaciją, reikalingą priimti motyvuotą sprendimą; atlikti PAV sistemos kokybės ilgalaikį monitoringą, pvz., siekiant išsiaiškinti, kurių PAV proceso etapų metu kyla daugiausia problemų, kurios procedūros dažniausiai būna atliekamos netinkamai, kurių aplinkos komponentų vertinimą atlikti sudėtingiausia ir t.t.[11]

1.1.3. Bendri poveikio aplinkai vertinimo privalumai ir trūkumai

PAV procedūrą ir jos eigą derėtų analizuoti ne tik iš juridinės pusės. Apie poveikio aplinkai vertinimą, jo procedūras, metodikas Europos Sąjungos šalyse yra parašyta nemažai knygų bei straipsnių. Analizuojant poveikio aplinkos vertinimą ar jo efektyvumą, dažnai bandoma įvardinti vertinimo privalumus ir trūkumus. Toliau pateikiamas keleto skirtingų autorių, nagrinėjusių šią temą, vertinimų apibendrinimas.

Poveikio aplinkai vertinimo privalumai:

- sprendimo priėmėjams pateikiami išsamūs siūlomo projekto poveikio aplinkai aspektai;
- procese dalyvauja visuomenė, vyksta konsultavimas;
- procedūra yra gerai žinoma ir lengvai įvykdoma;
- juridinis būtinumas – užtikrina vertinimo vykdymą;
- vertinimo metu naudojami ir kokybinis, ir kiekybinis metodai [25];
- vertinimas atkreipia visų žmonių dėmesį – gyventojų, aplinkosauginkų, tam tikrais atvejais politikų dėmesį, sukelia diskusijas ir debatus [28].

Autorės nuomone, išvardinti PAV privalumai yra teisingi ir tikslūs. Vertėtų pridurti ir tai, jog vertinimas skatina darnų vystymąsi, o dažnai atlieka ir švietimo funkciją, priversdamas gyventojus, įtauktus į vertinimą, susimąstyti apie aplinkos apsaugą.

Reikia sutikti, kad PAV procedūra turi tam tikrų trūkumų, o šis procesas nėra tobulai funkcionuojantis ir mūsų šalyje. Didžiausiais minusais autorė įvardintų praktikos stoką, kurios pagalba PAV procedūros taptų suprantamesnės, būtų greičiau, tiksliau bei kokybiškiau atliekamos.

Kai kurių autorių įvardinti PAV procedūros trūkumai:

- visapusiškas vertinimas yra labai brangus;
- dažnai būna trūkumas išsamių tyrimų, kurie atsakytų kas iš tiesų nutiks [29];
- dokumentų rengėjai dažnai pasikliauja ganėtinai silpna informacija, gauta iš nepatikimų šaltinių [25];
- nedidelė galimybė pataisyti neteisingą PAV ataskaitą;
- dažnai gali atrodyti, kad PAV tėra privaloma blogybė ir tiesiog administracinės pareigos [7].

Autorės nuomone, minėti trūkumai nėra kritiniai ir daugelį jų galima paneigti. Pavyzdžiui teiginys, jog vertinimo procedūra yra brangi, apskritai yra nepriimtinas – brangumas yra sąlyginis dalykas ir suprantama, kad laiku neatlikus vertinimo, vėliau pasekmės gali būti žymiai bangesnės, o galbūt ir nebepataisomos.

Dokumentų rengėjų naudojamos informacijos patikimumas iš esmės turėtų būti neabejotinas dalykas, tačiau praktikoje gali pasitaikyti įvairių atvejų. Būdas netinkamai informacijai atrinkti gali būti teisinių aktų, skirtų atsakingoms institucijoms, dalyvaujančioms PAV procedūroje, laikymasis ir jų efektyvumas bei veiksmingumas; griežtesni reikalavimai asmenims, turintiems teisę rengti dokumentus.

Paskutinis iš aukščiau išvardintų PAV trūkumų gali būti naikinamas tik vykdant švietėjišką veiklą, ugdant piliečių, būsimų vertinimo organizatorių sąmoningumą apie PAV ir jo naudą.

1.2. Poveikio aplinkai vertinimo procedūra Lietuvoje

Lietuvoje planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso etapai yra šie:

1. pradinės informacijos atrankai atlikti parengimas;
2. atranka (sprendimas dėl poveikio aplinkai vertinimo privalomumo), PAV proceso dalyvių informavimas bei pranešimas visuomenei apie priimtą atrankos išvadą;
3. programos rengimas, jos derinimas ir tvirtinimas – PAV proceso apimties nustatymas;
4. PAV studija ir ataskaitos rengimas (poveikio numatymas ir aprašymas, poveikio reikšmingumo nustatymas, poveikio sumažinimo priemonių numatymas), derinimas ir viešas visuomenės supažindinimas;
5. sprendimas dėl planuojamos ūkinės veiklos vykdymo galimybių pasirinktoje vietoje, PAV proceso dalyvių informavimas apie priimtą sprendimą.

Tais atvejais, kai atliekant atranką arba rengiant programą paaiškėja, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje planuojama ūkinė veikla gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį kitos ES valstybės narės aplinkai arba kita valstybė narė to pareikalauja, atliekama poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste procedūra. Jei Lietuvos Respublikoje planuojama ūkinė veikla gali turėti tokį poveikį užsienio valstybei, kuri yra prisijungusi prie Espoo konvencijos, tai PAV atliekamas remiantis šia konvencija ir dvišalėmis sutartimis.

Poveikio aplinkai vertinimas tiesiogiai siejasi su teritorijų planavimo ir statinių projektavimo procedūromis. LR teritorijų planavimo įstatymas [23] numato, jog tais atvejais, kai pagal LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymą [20] turi būti atliktas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas ir jis nėra atliktas, šis vertinimas atliekamas specialiojo ar detaliojo plano rengimo metu. Rengiant ūkinės veiklos statinių projektus, kai pagal įstatymą PAV neprivalomas, tačiau juos statant, rekonstruojant ar eksploatuojant bei keičiant gamybos technologiją bus veikiama aplinka, kai būtina detalizuoti ar patikslinti PAV ataskaitoje numatytų sprendinių ir priemonių įgyvendinimą arba, kai užbaigus statyti tolesnei veiklai yra reikalingas aplinkosauginis leidimas (Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas), yra būtina šių projektų aplinkos apsaugos dalis. Jos rengimą reglamentuoja 1.1.2 skyriuje minėtas statybos techninis reglamentas – STR1.05.05:2004 „Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis“ [12]. Statinio projekto aplinkos apsaugos dalyje įvertinama esama aplinkos būklė, statinyje planuojamos ūkinės veiklos poveikis aplinkai ir numatomos jo sumažinimo priemonės.

1.2.1. Poveikio aplinkai vertinimo tikslai ir struktūra

Pagal LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymą [20] PAV proceso objektas yra planuojama ūkinė veikla, kuri dėl savo pobūdžio, masto ar numatomos vietos ypatumų gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai. Poveikio aplinkai vertinimas atliekamas, kai:

1. planuojama ūkinė veikla yra įtraukta į rūšių sąrašą, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas;
2. atrankos metu nustatoma, kad planuojamai ūkinei veiklai yra privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą;
3. planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, o institucija, atsakinga už saugomų teritorijų

apsaugos ir tvarkymo organizavimą, Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas.[17]

Reikia pažymėti, jog visi planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyviai turi teisę reikalauti, o atsakinga institucija, atsižvelgdama į planuojamos ūkinės veiklos mastą, pobūdį ar vietos ypatumus, nuspręsti, kad atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo būtų atliekama ir planuojamai ūkinei veiklai, kuri neįrašyta aukščiau minėtus sąrašus.

Pagal LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymą [20] PAV proceso dalyviai yra:

1. atsakinga institucija – Aplinkos ministerija, Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai ar kita Vyriausybės įgaliota institucija, koordinuojanti poveikio aplinkai vertinimo procesą;
2. planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo subjektai: valstybės institucijos, atsakingos už sveikatos apsaugą, priešgaisrinę apsaugą, kultūros vertybių apsaugą, ūkio plėtrą ir žemės ūkio plėtrą bei savivaldybių institucijos;
3. planuojamos ūkinės veiklos organizatorius (užsakovas);
4. poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas;
5. visuomenė (pvz.: vietiniai gyventojai, nevyriausybinės organizacijos ir kt.).

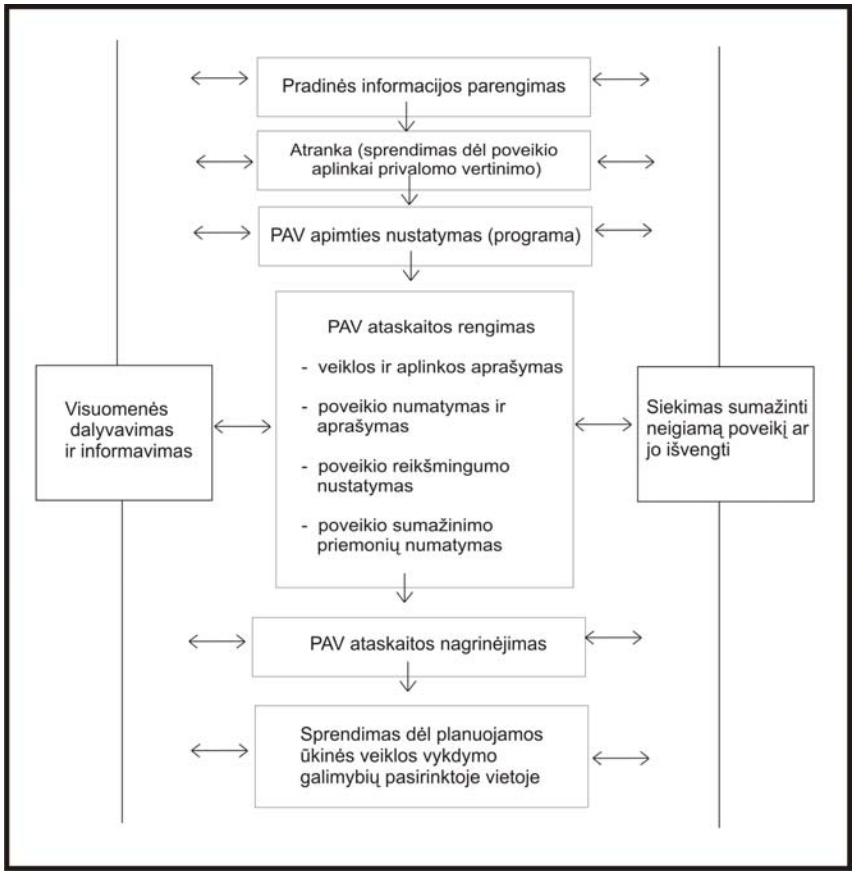
Poveikio aplinkai vertinimo subjektai gali būti ir kitos valstybės institucijos, jei jas pakviečia dalyvauti atsakinga institucija ar jos pačios suinteresuotos dalyvauti PAV procese (atsakinga institucija turi tam pritarti).

Atsakingos institucijos kompetenciją PAV procese nustato LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose tvarkos aprašas [16]. Aplinkos ministerija tiesiogiai dalyvauja PAV procedūrose susijusiose su atominės energetikos veikla, branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymu, tarpvalstybiniu vertinimu ir tais atvejais, kai planuojama veikla numatyta keliose apskrityse ar regionų aplinkos apsaugos departamentų kontroliuojamose teritorijose, arba gali turėti poveikį jų aplinkai. Aplinkos apsaugos agentūros kompetencijai priskirtos kai kurios vandentvarkos ūkio veiklos, o regionų aplinkos apsaugos departamentams – likusios planuojamos ūkinės veiklos, nurodytos LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymo [20] 1 ir 2 prieduose.

Kaip minėta aukščiau, planuojamos ūkinės veiklos PAV procesą sudaro šie pagrindiniai etapai:

1. pradinės informacijos parengimas;

2. atranka dėl PAV;
3. programos rengimas, derinimas ir tvirtinimas;
4. ataskaitos rengimas, derinimas ir viešas visuomenės supažindinimas;
5. sprendimo priėmimas bei PAV proceso dalyvių informavimas apie priimtą sprendimą.

1 pav. Bendra poveikio aplinkai vertinimo proceso schema (šaltinis: Raulinaitis ir kt., 2001)

Kaip matome 1 pav., PAV struktūra yra gana konkreti, o jos metu yra vykdomi du esminiai dalykai: tai visuomenės dalyvavimas ir jos informavimas viso proceso metu (ypatingai dėl proceso skaidrumo) bei siekimas sumažinti neigiamą poveikį ar jo išvengti.

Kiekvienas PAV etapas užtrunka skirtingą laiko tarpą. Bendras vertinimo procedūros laikas iš esmės priklauso nuo keleto dalykų: dokumentų rengėjo – per kiek laiko jis paruoš dokumentus ir kokios kokybės jie bus; vėliau – nuo vertinimo subjektų bei atsakingos institucijos darbo; nuo planuojamos ūkinės veiklos sudėtingumo ar masto. Konkrečiai įvertinti įmanoma tik vertinimo subjektų bei atsakingos institucijos vykdomą visų derinimų trukmę, kuri pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. PAV procedūros trukmė

Procedūra	**Maksimali trukmė (darbo dienų skaičius)**	**Kitos procedūros**
Atranka dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo	20 (persvarstant išvadą +10 +5 +5)	Suinteresuota visuomenė, užsakovas ir vertinimo subjektai per 10 d. d. po atrankos išvados paskelbimo gali teikti pasiūlymus dėl išvados persvarstymo
Poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadų dėl PAV programos teikimas	10 (pakartotinai teikiant +5)	Jei iki programos tvirtinimo Savivaldybės taryba priima neigiamą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, atsakinga institucija privalo sustabdyti PAV procesą
Poveikio aplinkai vertinimo programos tvirtinimas	10	10 d.d. skiriama susipažinti su planuojamos ūkinės veiklos PAV programa
Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos pateikimas visuomenei	10 (+10)	Pranešimas apie viešą supažindinimą su PAV ataskaita (prieš 10 d. d. iki viešo visuomenės supažindinimo). 10 d.d. po supažindinimo laukiama motyvuotų pasiūlymų. Atsakinga institucija turi teisę pareikalauti pakartotinai organizuoti viešą supažindinimą.
Poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadų dėl PAV ataskaitos ir dėl planuojamos ūkinės veiklos vykdymo galimybių gavimas	20 (pakartotinai teikiant – 10 papildomų darbo dienų)	
Sprendimo, ar planuojama ūkinė veikla atsižvelgiant į jos pobūdį ir poveikį aplinkai, leistina pasirinktinoje vietoje, priėmimas	25 (+10)	Suinteresuota visuomenė turi teisę raštu pateikti motyvuotus prašymus PAV klausimais atsakingai institucijai ir subjektams per 10 darbo dienų nuo sprendimo paskelbimo. Atsakinga institucija gali teikti motyvuotus reikalavimus dėl Ataskaitos pataisymo ir papildymo.
Viso:	nuo 95 iki 150	

Kaip matome iš 1 lentelės, jei vertinimas vykdomas kartu su atranka, jis gali užtrukti 95 darbo dienas arba dėl įvairių priežasčių ir ilgiau. Konkrečiau kiekvienas PAV etapas išanalizuotas sekančiuose skyriuose.

1.2.2. Atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo

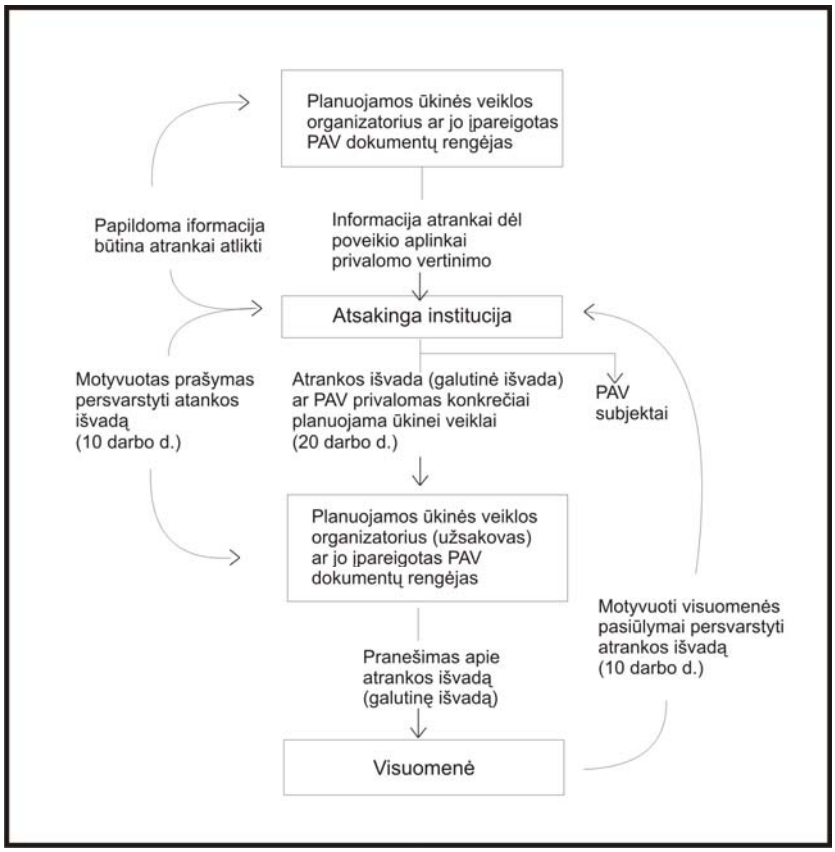
Kaip minėta ankstesniuose skyriuose, jeigu planuojama ūkinė veikla įtraukta į LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymo [20] antrą priedą: Planuojamos ūkinės veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, rūšių sąrašą, jai vykdoma atranka. Arba to reikalauja kas nors iš dalyvių, o atsakinga institucija pritaria.

Atrankos tikslas – nustatyti, ar privaloma atlikti konkrečios planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą. Dokumentai rengiami pagal LR planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodinius nurodymus [14]. Atrankos dokumentuose pateikiama informacija:

- informacija apie vietą kurioje planuojama ūkinė veikla (žemės sklypo planas, apylinkių žemėlapiai, kadastriniai dokumentai, informacija apie esamą žemėnaudą, saugomas teritorijas, nekilnojamas kultūros vertybes);
- informacija apie planuojamą ūkinę veiklą (veiklos mastas, naudojamos technologijos bei medžiagos);
- informacija apie galimo poveikio šaltinius (gamtinių išteklių naudojimas, pavojingų medžiagų naudojimas, atliekų susidarymas, jų tvarkymas, tarša ir trukdžiai, galima sąveika su kita planuojama ūkine veikla, avarijų tikimybė ir jų prevencija);
- informacija apie numatomas poveikio sumažinimo priemones (priemonės neigiamo poveikio aplinkai prevencijai vykdyti, poveikiui sumažinti ar kompensuoti).

Atranką atlieka atsakinga institucija, remdamasi planuojamos ūkinės veiklos organizatoriaus atrankos dokumentuose pateikta informacija. Gavusi parengtą informaciją, atsakinga institucija per 20 darbo dienų, vertindama planuojamos ūkinės veiklos vietos, pobūdžio ir galimo jos poveikio aplinkai aspektus, parengia motyvuotą atrankos išvadą, ar privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

Užsakovas, pagal LR visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašą [15], praneša visuomenei apie atrankos rezultatą. Užsakovas, PAV subjektai ir suinteresuota visuomenė per 10 d.d. nuo atrankos išvados gavimo ar paskelbimo turi teisę pateikti atsakingai institucijai motyvuotus prašymus ar pasiūlymus persvarstyti atrankos išvadą (2 pav.).

2 pav. Planuojamos ūkinės veiklos atrankos procedūros (šaltinis: Raulinaitis ir kt., 2001)

Atrankos išvada galioja 3 metus nuo jos viešo paskelbimo dienos.

1.2.3. Poveikio aplinkai vertinimo programa

Poveikio aplinkai vertinimo programa rengiama visais atvejais, kai privaloma vertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai.

Programą rengia poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas, vadovaudamasis LR poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatais [13]. Programa nustato ataskaitos turinį, joje nagrinėjamus klausimus. PAV apimties nustatymo procesas svarbūs tuo, jog sumažina PAV ataskaitos rengimo išlaidas – tolesnio vertinimo metu nagrinėjamas tik poveikis, kuris programos rengimo ir nagrinėjimo metu pripažintas svarbiu.

Programoje turi būti pateikta:

1) trumpas pagrindinių poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjo svarstytų alternatyvų aprašymas;

2) trumpas techninių charakteristikų, technologinio proceso ir numatomų naudoti medžiagų, gamtinių išteklių reikmių ir žemės naudojimo (statybos ir eksploatavimo etapų metu) aprašymas;

3) trumpas teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aprašymas;

4) informacija apie tai, kokie aplinkos komponentai ir koks poveikis bus nagrinėjamas atliekant vertinimą;

5) informacija apie tai, kokiais aspektais bus vertinamas planuojamos ūkinės veiklos poveikis visuomenės sveikatai;

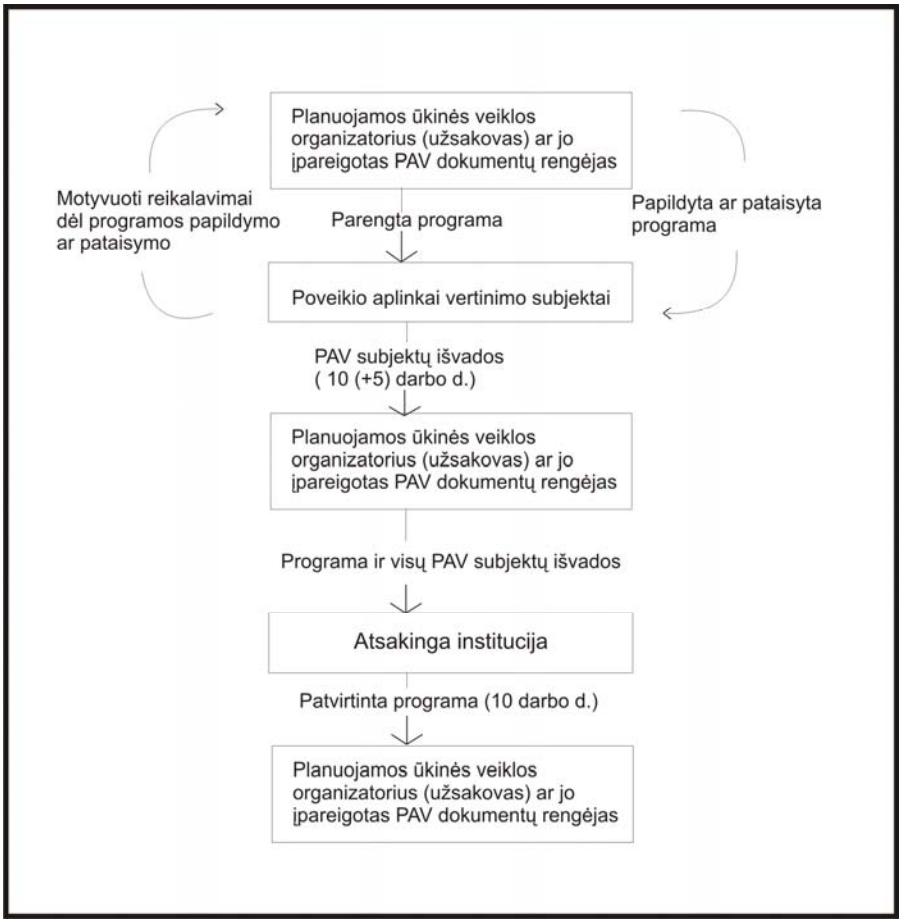
6) informacija apie poveikio aplinkai prognozavimo ir vertinimo metodus, kuriuos numatoma naudoti atliekant vertinimą bei priemonių neigiamam poveikiui aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti numatymas;

7) informacija apie tai, ar planuojama ūkinė veikla gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį kitos valstybės aplinkai.

Programa teikiama PAV subjektams, kurie per 10 darbo dienų pateikia savo išvadas ar motyvuotus reikalavimus ją papildyti bei pataisyti. PAV dokumentų rengėjas atsižvelgęs į pateiktas pastabas ir pataisęs PAV programą teikia ją pakartotinam derinimui. Vertinimo subjektai programą išnagrinėja ir per 5 darbo dienas nuo jos gavimo dienos pateikia savo motyvuotas išvadas poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui. Gavus PAV subjektų galutines išvadas, programa teikiama atsakingai institucijai – AM regiono departamentui galutiniam derinimui. Atsakinga institucija, išnagrinėjusi programą, poveikio aplinkai vertinimo subjektų išvadas, patvirtina programą per 10 darbo dienų nuo jos gavimo dienos. Pagal suderintą PAV programą ruošiama PAV ataskaita (3 pav.).

Programos derinimo metu Regiono visuomenės sveikatos centras, kaip vienas iš subjektų, gali pareikalauti poveikio visuomenės sveikatai vertinimo. Jį reglamentuoja LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų ir vertinimo atlikimo tvarka [21]. Vertinimas atliekamas, kai ūkinės veiklos metu gali susidaryti sveikatai nepalankūs cheminiai, fizikiniai, biologiniai, psichologiniai, ergonominiai, socialiniai, ekonominiai veiksniai, kurie tiesioginiu ar netiesioginiu būdu gali daryti poveikį visuomenės sveikatai.

Pirma, vykdoma Poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atranka – visuomenės sveikatos saugos ekspertizė, kurios metu atliekamas planuojamos ūkinės veiklos esminių reikalavimų įvertinimas, siekiant nustatyti, ar privaloma atlikti konkrečios planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimą. Atranką vykdo ir visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitą tvirtina apskričių visuomenės sveikatos centrai arba Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Duomenis atrankai teikia ūkines veiklos organizatorius arba jo įgaliotas poveikio visuomenes sveikatai vertinimo dokumentų rengėjas.

3 pav. Planuojamos ūkinės veiklos PAV programos tvirtinimo procedūros (šaltinis: Raulinaitis ir kt., 2001)

Nustačius, kad Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas yra privalomas, jį atlieka juridinis asmuo, nustatyta tvarka įgijęs teisę atlikti poveikio visuomenes sveikatai vertinimą. Vertinimas vykdomas vadovaujantis metodiniais nurodymais [22] ir įeina į PAV ataskaitos sudėtį.

1.2.4. Poveikio aplinkai vertinimo ataskaita

Poveikio aplinkai vertinimo ataskaita – tai susistemintas galimo reikšmingo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai nustatymas, prognozavimas ir apibūdinimas, pateiktas rašytine forma.

Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą rengia poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas pagal atsakingos institucijos patvirtintą programą bei pagal aukščiau minėtus nuostatus ([13], [22]).

Ataskaitoje privalo būti išsamiai išnagrinėti visi programoje numatyti klausimai bei pateikta ši informacija:

- susidarysiančių teršalų aprašymas;

- atliekų susidarymo, jų tvarkymo aprašymas;
- aplinkos komponentų, kuriuos planuojama ūkinė veikla gali paveikti, aprašymas; galimo tiesioginio ir netiesioginio planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai, gyvūnijai ir augalijai, dirvožemiui, žemės paviršiui ir jos gelmėms, orui, vandeniui, klimatui, kraštovaizdžiui, biologinei įvairovei, materialinėms vertybėms ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms bei šių aplinkos komponentų tarpusavio sąveikai apibūdinimas ir įvertinimas;
- priemonių, numatytų neigiamam poveikiui aplinkai išvengti, sumažinti, kompensuoti ar jo pasekmėms likviduoti, aprašymas;
- poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjo išnagrinėtų alternatyvų analizė, nurodant jų pasirinkimo priežastis, atsižvelgus į geriausius prieinamus gamybos būdus bei galimą poveikį aplinkai;
- informacija apie techninio ar praktinio pobūdžio problemas, kurios poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui kilo atliekant poveikio aplinkai vertinimą;
- informacija apie galimas ekstremalias situacijas ir priemones joms išvengti bei padariniams likviduoti;
- numatomo aplinkos monitoringo metmenys;
- visos Ataskaitoje nagrinėjamos informacijos santrauka.

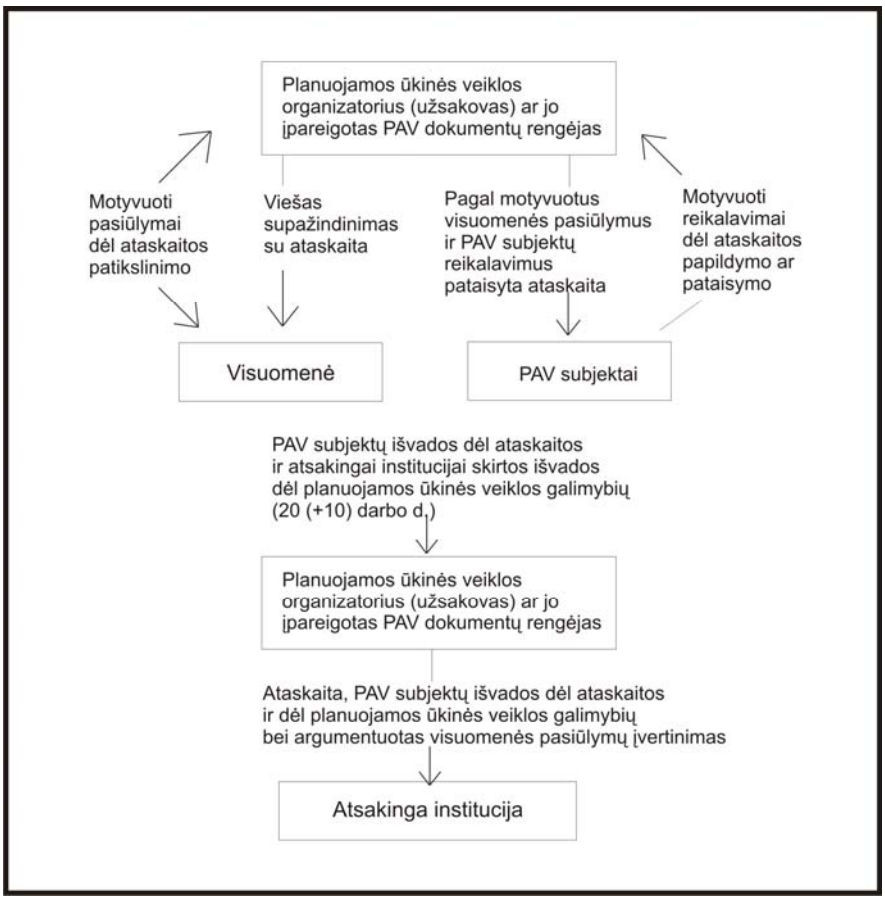
Veiklos išplėtimo, rekonstrukcijos ar panašaus pobūdžio pakeitimų atveju, atliekant PAV, vertinama ne tik planuojama, bet ir esama veikla.

Parengus PAV ataskaitą, seka analogiška programos derinimui procedūrą su PAV subjektais, kurie ją išnagrinėja ir per 20 darbo dienų nuo jos gavimo pateikia savo motyvuotas išvadas. Poveikio aplinkai vertinimo subjektai turi teisę pateikti motyvuotus reikalavimus, kad poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas papildytų ar pataisytų ataskaitą. Poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas turi papildyti ar pataisyti ataskaitą ir pakartotinai ją pateikti poveikio aplinkai vertinimo subjektams. Šie pataisytą ataskaitą išnagrinėja ir per 10 darbo dienų nuo jos gavimo dienos teikia motyvuotas išvadas dėl ataskaitos ir planuojamos ūkinės veiklos galimybių poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui.

Tuo pačiu metu PAV dokumentų rengėjas turi organizuoti viešą visuomenės supažindinimą su PAV ataskaita pagal LR visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašą [15].

Gavus PAV subjektų išvadas bei įvertinus argumentuotus suinteresuotos visuomenės motyvuotus pasiūlymus, pakoreguota PAV ataskaita pateikiama galutiniam derinimui AM regiono departamentu, kuris per 25 darbo dienas priima galutinį sprendimą dėl planuojamos

ūkinės veiklos. Jei statomas objektas būtų pripažintas nacionalinės svarbos ar eitų per kelių regionų teritoriją, ataskaitos galutinę išvadą teiktų Aplinkos ministerija (4 pav.).

4 pav. Planuojamos ūkinės veiklos PAV ataskaitos rengimo ir nagrinėjimo procedūros (šaltinis: Raulinaitis ir kt., 2001)

Atsakingos institucijos priimtas teigiamas sprendimas dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumo pasirinktoje teritorijoje galioja 5 metus nuo viešo paskelbimo dienos.

1.2.5. Visuomenės dalyvavimas poveikio aplinkai vertinimo procedūroje

Pagal LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymą [20] vienu iš poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyvių yra įvardinama visuomenė (5 str.). Poveikio aplinkai vertinimo metu turi būti užtikrinama, kad visuomenei bus suteikta galimybė laiku dalyvauti vertinimo procese. Pavieniams suinteresuotiems asmenims, jų grupėms, organizacijoms ar bendruomenėms turi būti suteikta teisė pareikšti savo nuomonę, į kurią būtų atsižvelgiama, atliekant poveikio aplinkai vertinimą ir rengiant PAV ataskaitą.

Visuomenė procese gali dalyvauti įvairiais lygiais: tiesiog priimti informaciją, dalyvauti konsultacijose (vyksta abipusis bendravimas, visuomenė turi galimybę pareikšti nuomonę) arba dalyvauti tiesiogiai, priimant sprendimus.

Pagrindiniai visuomenės informavimo etapai:

1. atrankos metu – pateikiama informacija, kuria tremiantis buvo atliekama atranka bei atsakingos institucijos sprendimas dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo;
2. PAV programos rengimo metu – pranešimas apie pradėtą planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą. Tokiu būdu užtikrinama, kad į visuomenės pastabas bus atsižvelgiama rengiant PAV ataskaitą;
3. viešas supažindinimas su planuojamos ūkinės veiklos PAV ataskaita – organizuojamas parengus PAV ataskaitą;
4. priėmus sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos vykdymo galimybių pasirinktoje vietoje visuomenė informuojama apie priimtą sprendimą.

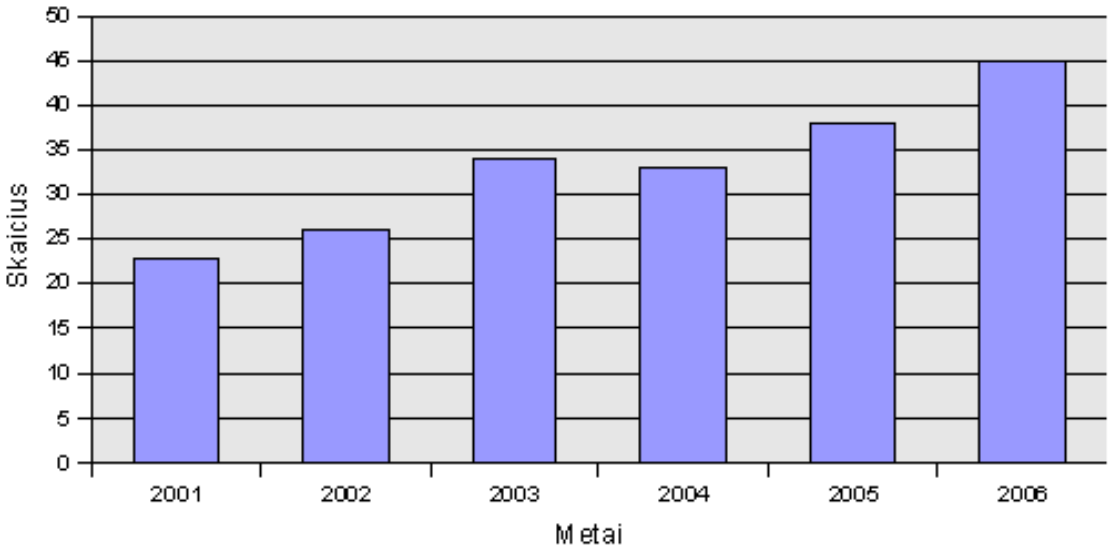
Visuomenės dalyvavimas yra būtinas dėl keleto priežasčių:

- galima gauti papildomos informacijos apie vietovę, kurioje planuojama ūkinė veikla;
- išgirstama įvairių nuomonių bei argumentų dėl planuojamos ūkinės veiklos;
- gyventojai gali įtakoti planavimo ir projektavimo procesus;
- suteikus gyventojams kuo daugiau informacijos stiprinamas jos pasitikėjimas;
- visuomenės informavimas gali būti kaip galimų konfliktų išvengimas. [27]

2. POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ATASKAITŲ RENGIMO METODIKOS IR KOKYBĖS ANALIZĖ

Didžiųjų planuojamų ūkinių veiklų, kurios gali daryti žymų poveikį aplinkai ir kurioms taikomos poveikio aplinkai vertinimo procedūros, skaičius yra fiksuojamas Aplinkos ministerijos duomenų bazėje. Šis skaičius akivaizdžiai kasmet didėja visoje šalyje.

Kasmet didėja atrankų dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo skaičius. Taip pat didėja didžiųjų veiklų skaičius, kurioms buvo privalomas poveikio aplinkai vertinimas. Per 2001 m. buvo priimta 23 sprendimai dėl veiklos leistinumo, 2002 m. – 26 sprendimai, 2003 m. – 34 sprendimai, 2004 m. – 33 sprendimai, 2005 m. – 38 sprendimai, o 2006 m. – 45 (5 pav.). [5]

5 pav. Priimta sprendimų dėl ūkinės veiklos leistinumo (šaltinis: Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūros ir regionų aplinkos apsaugos departamentų duomenų bazės, 2006)

Teigiamas sprendimas dėl planuojamos ūkinės veiklos rodo, tinkamai parengtą ataskaitą, t.y. ataskaita parengta, vykdant ją reglamentuojančius teisinius aktus. Visos ataskaitos buvo turėjo būti parengtos pagal naujus LR poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatus [13] (toliau – Nuostatai), kurie buvo priimti 2005 metų gruodžio mėnesį ir įsigaliojo 2006 sausio 17 d.

2.1. Ataskaitų rengimo nuostatų analizė

Tinkamai parengtos ataskaitos schemą reglamentuoja Nuostatai. Nuostatai nurodo konkrečiai kokia informacija privalo būti pateikta ataskaitoje, o Nuostatų priedas nurodo rekomenduojamą ataskaitos struktūrą ir apimtį. Tačiau reikėtų paminėti Nuostatuose siūlomos ataskaitos schemos prigimtį.

PAV ataskaitos turinį pirmiausia nusako PAV reglamentuojantis dokumentas – 1.1.1 skyriuje analizuota ES Direktyva 97/11/EB. Direktyvos 5 straipsnio 3 dalis nurodo, kad užsakovas vertindamas poveikį aplinkai privalo pateikti bent šią informaciją:

- projekto aprašymą, apibūdinant vietą, projektavimą ir projekto dydį;
- numatytų priemonių, skirtų išvengti, sušvelninti ar atitaisyti reikšmingo neigiamo poveikio pasekmes, aprašymą;
- duomenis, reikalingus galimiems pagrindiniams projekto poveikiams aplinkai nustatyti ir įvertinti;
- pagrindinių užsakovo išnagrinėtų alternatyvų aprašymą, taip pat argumentuotą jo pasirinkimo priežasčių paaiškinimą, atsižvelgiant į poveikį aplinkai;
- netechninio pobūdžio santrauką, apibendrinančią šiuose punktuose nurodytą informaciją. [2]

Pati ataskaitos rengimo schema pateikta minėtos direktyvos IV priede.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose ataskaitos sudėtis pirmiausia reglamentuojama pagrindiniame PAV įstatyme. Tačiau jame tik bendrais bruožais nusakoma, kokią informaciją privaloma pateikti. O Nuostatai nurodo, konkrečius reikalavimus ataskaitos sudėčiai. 2 lentelėje pateikta Nuostatų ir Direktyvos reikalavimų sulyginimas.

2 lentelė. PAV ataskaitos struktūra pagal Nuostatus ir Direktyvą 97/11/EB

Nuostatų reglamentuojama ataskaitos schema	**Direktyvos 97/11/EB reglamentuojama ataskaitos schema**
Bendrieji duomenys • informacija apie planuojamos ūkinės veiklos organizatorių, rengėją • duomenys apie gaminius (produkciją) • duomenys apie naudojamas žaliavas ir t.t.	Projekto aprašymas, būtinai įskaitant: - - viso projekto techninių charakteristikų aprašymą, taip pat žemėnaudos poreikius statybos ir funkcionavimo metu, - - pagrindinių gamybos proceso charakteristikų aprašymą, pvz., naudojamų medžiagų kiekį ir pobūdį, - - projekto funkcionavimo metu numatomų emisijų ir atliekų kiekio bei rūšies įvertinimą (vandens, oro ir dirvožemio tarša, triukšmas, vibracija, šviesa, šiluma, radiacija ir t.t.).
Technologiniai procesai • planuojamoje ūkinėje veikloje numatomų taikyti technologinių procesų aprašymas; • siūlomų gamybos būdų, įrangos aprašymas ir kt.	
Atliekos • gamybos atliekos, atliekų tvarkymas, šalinimas ir	

panaudojimas; • informacija apie technologinius procesus, kurių metu susidaro atliekos ir kt.	Aplinkos komponentų, kuriems planuojamas projektas gali daryti reikšmingą poveikį, aprašymas, atkreipiant ypatingą dėmesį į gyventojus, gyvūniją, augaliją, dirvožemį, vandenį, orą, klimato veiksnius, materialines vertybes, įskaitant architektūrinį ir archeologinį paveldą, kraštovaizdį, taip pat minėtų veiksnių tarpusavio sąveiką. Galimo reikšmingo planuojamo projekto poveikio aplinkai aprašymas bei užsakovo naudotų poveikio aplinkai prognozavimo metodų apibūdinimas. Poveikį gali sukelti: − projekto buvimas − gamtinių išteklių naudojimas − taršalų emisijos, trukdžių susidarymas ir atliekų šalinimas. (pabrėžiama, kad turi būti aprašytas tiesioginis poveikis, o tai pat bet koks netiesioginis, antrinis, kompleksinis, trumpalaikis, vidutinio laikotarpio, ilgalaikis, negrįžtamas, grįžtamas, teigiamas ir neigiamas projekto daromas poveikis) Priemonių, kurių numatoma imtis siekiant užkirsti kelią, sumažinti ir, kur tai įmanoma, kompensuoti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, aprašymas
Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės • Vanduo: • Aplinkos oras: • Dirvožemis • Žemės gelmės • Biologinė įvairovė • Kraštovaizdis • Socialinė ekonominė aplinka • Etninė-kultūrinė aplinka, kultūros paveldo objektai ir vietovės • Visuomenės sveikata Pateikiama informacija: apie vietovę, planuojamas komponento naudojimas, tarša, galimas poveikis tam komponentui, poveikio sumažinimo priemonės, vertinimui naudotus metodus ir kt.	
Alternatyvų analizė	Pagrindinių užsakovo apsvarstytų alternatyvų aprašymas, apibūdinant pagrindines pasirinkimo priežastis ir atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai.
Problemų aprašymas	Nuoroda į sunkumus (nepakanka technikos ar gamybinės patirties), su kuriais užsakovas susidūrė, rengdamas reikalingą informaciją.
Santrauka	Netechninio pobūdžio santrauka, apibendrinanti ankstesnėse dalyse nurodytą informaciją.
Papildomai: Tarpvalstybinis poveikis Monitoringas Rizikos analizė ir jos vertinimas	

Kaip matome iš 2 lentelės, visa Direktyvoje reikalaujama informacija yra perkelta į Nuostatus. Atsižvelgus į tai, darbo autorė visas analizuotas ataskaitas vertino pagal Nuostatų reikalaujamą schemą, kuri detaliai atrodo sekančiai:

3 lentelė. PAV ataskaitų schema pagal Nuostatus

Skyriaus pavadinimas	Skyriaus turinys
1. Bendrieji duomenys	− informacija apie planuojamos ūkinės veiklos organizatorių − informacija apie poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėją − planuojamos ūkinės veiklos pavadinimas, aprašymas − duomenys apie gaminius (produkciją) (1.1 lentelė. Duomenys apie gaminius (produkciją)) − kuro ir energijos vartojimas (1.2 lentelė. Kuro ir energijos vartojimas, 1.3 lentelė. Energijos gamyba) − duomenys apie naudojamas žaliavas ir t.t. (1.4 lentelė. Duomenys

	apie naudojamas žaliavas, chemines medžiagas ar preparatus; 1.5 lentelė. Žaliavų ir papildomų cheminių medžiagų ar preparatų saugojimas; 1.6 lentelė. Duomenys apie tirpiklių turinčias chemines medžiagas ir preparatus; 1.7 lentelė. Tirpiklių turinčių cheminių medžiagų ir preparatų saugojimas)
2. Technologiniai procesai	- planuojamoje ūkinėje veikloje numatomų taikyti technologinių procesų aprašymas; - siūlomų gamybos būdų, įrangos aprašymas; - Helsinkio komisijos (HELCOM) rekomendacijose atitinkamoms veiklos rūšims pateiktų technologinių priemonių taikymo pagal užsakovo siūlomus gamybos būdus aprašymas; - užsakovo siūlomais ir geriausiais prieinamais gamybos būdais (toliau – GPGB) pasiekiamos parametrų ribinės vertės (užpildyti atitinkamą lentelę).
3. Atliekos	- gamybos atliekos, atliekų tvarkymas, šalinimas ir panaudojimas; - informacija apie technologinius procesus, kurių metu susidaro atliekos - užpildyta atitinkama lentelė „Atliekos, atliekų tvarkymas“
4. Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės	• Vanduo: - informacija apie vietovę - planuojamas vandens naudojimas - planuojama vandenų tarša - galimas (numatomas) poveikis vandens telkiniams - poveikio sumažinimo priemonės - skyriaus „Vanduo“ schemos, žemėlapiai, kita grafinė informacija • Aplinkos oras: - informacija apie vietovę - į aplinkos orą išmetami teršalai - aplinkos oro užterštumo prognozė - poveikio sumažinimo priemonės - skyriaus „Aplinkos oras“ schemos, žemėlapiai • Dirvožemis - informacija apie vietovę - galimas (numatomas) poveikis - poveikio sumažinimo priemonės - skyriaus „Dirvožemis“ schemos, žemėlapiai • Žemės gelmės - informacija apie vietovę - galimas (numatomas) poveikis - poveikį mažinančios priemonės - skyriaus „Žemės gelmės“ schemos, žemėlapiai • Biologinė įvairovė - informacija apie vietovę - galimas (numatomas) poveikis - poveikio aplinkai sumažinimo priemonės - skyriaus „Biologinė įvairovė“ schemos, žemėlapiai

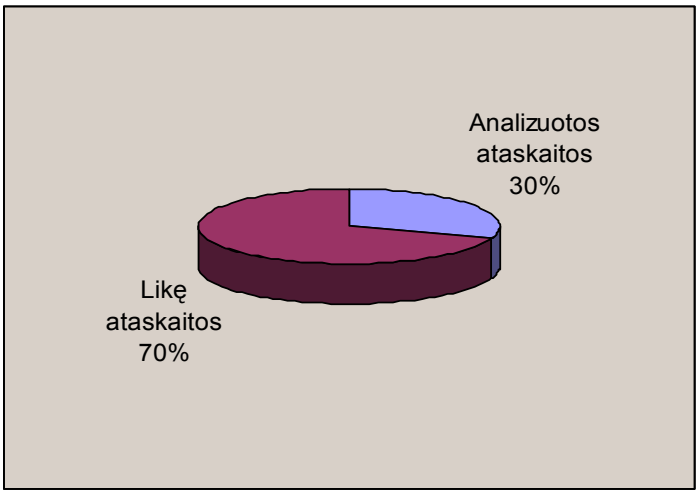
	• Kraštovaizdis − informacija apie vietovę − galimas (numatomas) poveikis − poveikio aplinkai sumažinimo priemonės − skyriaus ,,Kraštovaizdis“ schemos, žemėlapiai • Socialinė ekonominė aplinka − informacija apie vietovę − galimas (numatomas) poveikis − poveikio aplinkai sumažinimo priemonės • Etninė-kultūrinė aplinka, kultūros paveldo objektai ir vietovės − informacija apie vietovę − galimas (numatomas) poveikis − poveikio aplinkai sumažinimo priemonės − skyriaus ,,Etninė-kultūrinė aplinka, kultūros paveldo objektai ir vietovės“ schemos, žemėlapiai • Visuomenės sveikata − bendra informacija − galimas (numatomas) poveikis − poveikio visuomenės sveikatai sumažinimo priemonės − skyriaus ,,Visuomenės sveikata“ schemos, žemėlapiai
5. Tarpvalstybinis poveikis	Planuojamos ūkinės veiklos galimo tarpvalstybinio poveikio aplinkai aprašymas ir analizė.
6. Alternatyvų analizė	Nagrinėtų alternatyvų (vietos, laiko, techninių ir technologinių sprendinių, poveikį aplinkai mažinančių priemonių ir kt.) aprašymas, apibūdinant pagrindines pasirinkimo priežastis ir atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai
7. Monitoringas	Pateikiamas planuojamos ūkinės veiklos aplinkos monitoringo planas.
8. Rizikos analizė ir jos vertinimas	Planuojamos veiklos rizikos analizė ir galimų avarinių situacijų prognozavimas bei prevencinių priemonių numatymas.
9. Problemų aprašymas	Problemų (techninio ar praktinio pobūdžio), su kuriomis užsakovas susidūrė atlikdamas poveikio aplinkai vertinimą ir rengdamas programą bei ataskaitą, aprašymas

Kaip matome, didžiausia ataskaitos dalis yra skiriama nagrinėti planuojamos ūkinės veiklos galimam poveikiui įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančioms priemonėms. Suprantama, jog ne visos dalys turi būti pateiktos ataskaitoje – kai kurios jų gali būti neaktualios planuojamai ūkinei veiklai, todėl aprašomos labai siaurai arba visai neanalizuojamos.

2.2. Tyrimo metodika

Šio darbo metu buvo atliekami kokybiniai tyrimai. Analizuojamos planuojamos ūkinės veiklos PAV ataskaitos: jų rengimo metodika ir kokybė. Analizuojamos ataskaitos turėjo atitikti keletą kriterijų. Pirma, kadangi tiriama ataskaitų parengimas pagal dabar galiojančius Nuostatus, tad buvo analizuojamos tik tos ataskaitos, kurios buvo parengtos po naujųjų Nuostatų įsigaliojimo – po 2006 metų sausio 17 dienos. Antra, analizuojamos tik tos ataskaitos, kurias lydėjo teigiama išvada, t.y. atsakinga institucija nusprendė, kad planuojama ūkinė veikla numatytoje vietoje galima. Teigiama atsakingos institucijos išvada buvo būtina dėl to, jog tokia išvada rodo ne tik planuojamos ūkinės veiklos galimumą pasirinktoje teritorijoje, bet ir teigiamas visų subjektų išvadas, vadinasi visos sprendime dalyvavusios viešosios institucijos pripažino ataskaitą tinkamai parengtą. Be to, teigiama išvada rodo, jog buvo vykdomos ir kitos PAV procedūros – su ataskaita buvo supažindinta ir visuomenė. Ir trečia, pasirenkant ataskaitas tyrimui neatsitiktinai buvo imamos skirtingų planuojamų ūkinių veiklų PAV ataskaitos – autorės nuomone, skirtingų veiklų PAV gali išryškinti bendrus visų ataskaitų rengimo trūkumus ir problemas.

Nors per metus atliktų vertinimų, kuriuos lydėjo teigiama išvada skaičius nėra itin didelis, tačiau visas ataskaitas ištirti būtų buvę itin sudėtinga – visos jos saugomos skirtinguose RAAD. Be to, ne visi departamentai sutinka duoti ataskaitas ilgesniam laikui, tad buvo tiriama tik dalis jų. Matematiškai įrodyta, jog esant nedidelei tiriamųjų visumai ir paėmus tirti gan didelį jos vienetų kiekį – 10-30 proc., jis visiškai atspindi visumą. [6, 8] Pagal 2 skyriuje pateiktą statistiką nuo 2001 metų kasmet buvo priimama vidutiniškai apie 33 sprendimus dėl veiklos leistinumo. Taigi, tyrimui buvo pasirinkta analizuoti 10 ataskaitų – tai sudaro beveik 30 proc. kasmet parengtų ir teigiamo sprendimo sulaukusių ataskaitų (6 pav.).

6 pav. Analizuotų ataskaitų dalis

Visos ataskaitos buvo analizuojamos šiais kokybiniais aspektais:

- tiriama ataskaitų suprantamumas. Šiuo atveju ataskaitos tikrinamos iš vieno PAV dalyvio – visuomenės pusės. Kadangi ataskaitas privalu pristatyti visuomenei, o tarp jos atstovų gali pasitaikyti įvairaus išsilavinimo, patirties ar amžiaus žmonių, tad visos ataskaitos turi būti parengtos aiškiai ir suprantamai kiekvienam suinteresuotam asmeniui. Ataskaitos buvo analizuojamos ir aprašomos darbo autorės, kuri bet kada gali tapti vienu iš suinteresuotų asmenų;
- buvo tikrinama ataskaitų parengimas, t.y. jų atitikimas Nuostatams. Šiuo atveju ataskaitos analizuojamos iš rengėjo pusės – aiškinamasi, ar metodiniai nurodymai yra lengvai išpildomi, ar nėra per daug ar per mažai reikalaujantys, dažniausiai iškylančios problemos ir t.t.;
- galiausiai analizuotos ataskaitos patikrinamos pagal LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinę [11] (toliau – Atmintinė), norint patikrinti ataskaitų kokybę bei Atmintinės efektyvumą.

Visi aukščiau minėti kokybiniai aspektai iš esmės yra susiję tarpusavyje: teisinis aktas, reglamentuojantis ataskaitų rengimą, turi būti lengvai išpildomas rengėjui, pagal jį paruoštos ataskaitos turi būti aiškios suinteresuotiems asmenims, o Atmintinė turėtų rodyti ataskaitų parengimo kokybę ir patikimumą, juk pagal parengtą dokumentą atsakinga institucija priima lemiamą sprendimą.

Sekančiuose šio darbo skyriuose pateikiama ataskaitų analizė, kuri vykdyta kiekvieną ataskaitą pirmiausia perskaitant. Tuomet buvo pateikimas ataskaitos turinio aprašymas pagal 2.1 skyriuje paminėtą schemą ir komentarai, atsižvelgiant į ataskaitos suprantamumą, bei lyginant ją su Nuostatų reikalavimais. Ši analizė buvo reikalinga ir tolimesniam tyrimui – kiekviena ataskaita buvo dar kartą tikrinama užpildant Atmintinės 4 dalį kiekvienai ataskaita atskirai. Užpildytos Atmintinės pateiktos šio darbo prieduose.

Visi gauti duomenys buvo analizuojami, lyginami tarpusavyje. Išskiriamos išryškėjusios problemos, ieškomos jų priežastys ir galiausiai pateikiamos išvados bei pasiūlymai.

2.3. Tyrimo medžiagos analizė

Tyrimo metu buvo analizuojamos šios ataskaitos:

1. Naftuotų atliekų šalinimo Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita;

2. Vilniaus pietinio aplinkkelio (rajono dalies) PAV ataskaita;
3. Elektros ir elektroninės įrangos, netinkamų naudoti transporto priemonių, akumuliatorių ir kitų atliekų surinkimo metalo laužo aikštelėje Vilniuje PAV ataskaita;
4. Agrochemijos prekybinio sandėlio Kauno raj. rekonstrukcijos PAV ataskaita;
5. Dumblo tvarkymo įrenginių Šiaulių nuotekų valykloje PAV ataskaita;
6. Gamybinio pastato Marijampolėje rekonstrukcijos, pritaikant jį metalo ir gelžbetonio konstrukcijų bei betono mišinių gamybai, PAV ataskaita;
7. Riebiųjų rūgščių metilo esterio (RRME) gamybos Vilniaus mieste PAV ataskaita;
8. Vėžaičių karjero Klaipėdos raj. išteklių (naftos) eksploatacijos PAV ataskaita;
9. Atliekų surinkimo ir tvarkymo aikštelės įrengimo ir eksploatavimo apleistose gamybinėse patalpose Vilniuje PAV ataskaita;
10. Tradicinio laidojimo kapinių įrengimo Šalčininkų raj. PAV ataskaita.

2.3.1. Naftuotų atliekų šalinimo Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita

Naftuotų atliekų šalinimo Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD. Planuojama ūkinė veikla yra grunto užteršto naftos produktais valymas (šalinimas) biologiniu būdu. Paruoštoje gruntinėje aikštelėje buvo numatoma kaupti ir valyti max. 14000 t grunto, kuriame naftos teršalų koncentracija vidutiniškai ne didesnė kaip 50 g/kg. Naftuotas gruntas turintis daugiau kaip 50 g/kg prieš tai apvalomas naftuoto grunto atplovimo ceche, sutinkamai su gamybiniu reglamentu, ir galutinai išvalomas grunto aikštelėje.

Ataskaitos apimtis 69 lapai (be priedų). Ataskaitos turinio pagrindiniai skyriai visiškai atitinka Nuostatų pagrindinius skyrius.

Bendrieji duomenys

Bendrieji duomenys, autorės nuomone, pateikti išsamiai ir visiškai atitinka Nuostatuose nurodytus reikalavimus.

Technologiniai procesai

Antrojoje dalyje yra aprašomi technologiniai procesai, kurie bus vykdomi planuojamos ūkinės veiklos metu. Čia išdėstyta taikoma technologija ir pagrindiniai technologiniai etapai. Informacija nėra itin detali, tačiau atsižvelgiant į tai, jog procesas nėra sudėtingas, ji

pakankama. Taip pat šioje dalyje yra pateikta lentelė apie užsakovo siūlomais ir geriausiais prieinamais gamybos būdais (GPGB) pasiekiamas parametrų ribines vertes.

Atliekos

Trečioji dalis, kaip ir rekomenduojama Nuostatų priede, trumpai aprašo veiklos metu susidarysiančias atliekas ir jų tvarkymą. Proceso metu, kaip atliekos, susidarys tik gruntas, tad nurodoma, kad jo tvarkymas yra reglamentuojamas atskiro teisinio akto (LAND 9-2002).

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio aplinkai eksploatacijos metu (statybos metu poveikis aplinkai nenumatomas) aprašymas ir analizė pateikiami ketvirtajame skyriuje. Trumpai išdėstyta informacija apie vietos vandenis bei planuojamą vandens naudojimą. Galiausiai konstatuojama, kad jokio poveikio vandens telkiniams nebus, kadangi šalia tokių telkinių nėra. Taigi ir poveikio mažinimo priemonės nenumatytos. Autorės nuomone, dokumentų rengėjas persistengė vykdydamas Nuostatus ir į ataskaitą sudėjo visas rekomenduojamas pildyti lentelės: dėl vandens naudojimo, informacijos apie nuotekų išleidimo vietą ir kt.. Dėl planuojamos ūkinės veiklos pobūdžio, visos lentelės pateikiamos tuščios.

Toliau dėstoma informacija apie aplinkos orą ir išmetamus teršalus. Nurodoma, jog parą po iškrovimo iš atvežto valyti grunto vyksta intensyvus naftos lengvųjų angliavandenilių garavimas. Pateikiami išgaravusių naftos angliavandenilių skaičiavimai, besiremiantys laboratorinių tyrimų duomenimis. Deja, nenurodoma, nei kas, nei kada, nei kokius tyrimus atliko: „Laboratorinių tyrimų duomenimis maksimalus išgaravusių naftos angliavandenilių kiekis sudarytų apie 2500 kg penkių parų laikotarpyje.“ (Naftuotų atliekų šalinimas Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita). Taip pat pateikiama CO_2 emisijų bei šilumos kiekio, išsiskiriančio į atmosferą, skaičiavimas. Nustatyta, jog išsiskiriančių į atmosferą lengvųjų angliavandenilių kiekiai neviršija leistinų normatyvų, o taršos sklaidos skaičiavimai pateikti prieduose. Jie atlikti, naudojant sklaidos modeliavimo programą „Varsa“. Minėta programa yra įtraukta į Aplinkos ministerijos modelių sąrašą, kurie gali būti naudojami PAV atlikti: „Aplinkos oro kokybės vertinimas – ūkio subjektams – tinka tik vertinimui pagal HN 35:2002“.

Skyriuje „Dirvožemis“ pateikta išsami informacija apie vietovėje vyraujančių dirvožemių charakteristiką. Kiekviena pastraipa detaliai atitinka Nuostatuose rekomenduotus įvertinti parametrus. Informacija pateikta pagal prieš 5 metus toje teritorijoje vykdytus geocheminius vertinimus. Nustatyta, jog neigiamo poveikio dirvožemiui planuojamos ūkinės veiklos statybos

ar eksploatavimo etapais nebus. Papildomai informacijai pateiktos 5 schemos: grunto storių žemėlapis, geologiniai skerspjūviai ir kt.

Taip pat ir skyriuje „Žemės gelmės“ pateikta informacija, detaliai atitinkanti Nuostatų priede rekomenduotus įvertinti parametrus. Informacija pateikta pagal prieš 6 metus toje teritorijoje vykdytus geologinius-hidrogeologinius tyrimus. Nustatyta, jog neigiamo poveikio planuojamos ūkinės veiklos statybos ar eksploatavimo etapais žemės gelmėms nebus. Informacijai iliustruoti pateiktas schematinis geologinis-hidrogeologinis pjūvis.

Poveikis biologinei įvairovei, kraštovaizdžiui, socialinei ekonominei bei kultūrinei aplinkai ir visuomenės sveikatai nevertintas, tik pažymima, kad poveikio minėtiems komponentams nebus.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Šeštajame skyriuje yra pateikiama alternatyvų analizė. Trumpai pristatomos keturios pagrindinės alternatyvos naftuoto grunto valymui. Taip pat pateikiami šių būdų palyginimai pagal GPGB. Nulinė alternatyva neanalizuota visai, nors Nuostatuose toks reikalavimas yra (II sk. 10.3.7. str.).

Valymo būdų ekonominis įvertinimas pateikiamas labai abstraktus: nurodoma tik kai kurių užsienio firmų, naudojančių skirtingus valymo būdus, kainos už paslaugas. Beje, jos pateikiamos skirtinga valiuta už skirtingą kiekį ($/m^3$, Eu/t). Žemiau konstatuojama, kad: “Ekonominiu požiūriu biologinis „deginimas“ šiuo metu yra vienas pigiausių, teršalų valymo metodų“ (Naftuotų atliekų šalinimas Vilniaus m. Gariūnų pramoninio rajono aikštelėje PAV ataskaita). Autorės nuomone, pagal ankščiau pateiktas kainas yra nepatikima daryti tokias išvadas.

Sekančiame alternatyvų analizės skyriuje pateikiami 38 firmų pavadinimai, kurios naudoja biologinius valymo metodus, taip pat grunto valymui ir regeneravimui. Kai kurios iš išvardintų firmų yra aprašomos: nurodomi jų veiklos būdai, naudojamos technologijos ir kt. Reikia pastebėti, jog šis skyrius yra didžiausias visoje ataskaitoje. Deja, informacija pateikta be jokios sistemos – tai panašiau į atskirus reklaminius bukletus – tad ją gana sunku įsisavinti. Galiausiai padaroma išvada, kad užsienio firmos, valydamos gruntą užterštą organiniais junginiais, nafta ar jos produktais, prioritetą teikia biovalymo projektams: šis metodas pasirenkamas kaip pigiausias ir efektyviausias.

Monitoringas

Viena pastraipa ataskaitoje skirta monitoringui – nurodoma, jog jis bus vykdomas nustatyta tvarka įrengtuose gręžiniuose.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Neaktualu.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Autorė pastebi, kad visoje analizuojamoje ataskaitoje trūksta nuorodų į naudojamus literatūros šaltinius. Nuostatuose yra reikalaujama pateikti tokias nuorodas (IV sk. 25 str.), o ir elementari darbų rašymo etika reikalautų nurodyti iš kur yra imama, kartais tiesiog kopijuojama medžiaga. Suprantama, tokios informacijos nebuvimas apsunkina ir subjektų bei atsakingos institucijos darbą – žinodamos literatūros šaltinį jos daug greičiau galėtų patikrinti informaciją, įsitikinti jos patikimumu ir tikslumu.

Dar vienas pastebėjimas yra tas, jog ataskaitoje neužsimenama apie visuomenės supažindinimą apie planuojamą veiklą. Nors prieduose yra pateikta laikraščių kopijos, kuriose buvo nurodyta planuojamas viešo supažindinimo laikas.

Apibendrinant reiktų pasakyti, jog ataskaitos struktūra atitinka Nuostatus, deja, skaitant dažnai lieka neaišku, iš kur rengėjai gavo atitinkamą informaciją ir ar ji yra patikima. Vietomis tekstas neaiškus. Daugiau dėmesio skirta ekonominiam planuojamos ūkinės veiklos vertinimui, bet ne poveikio aplinkai.

2.3.2. Vilniaus pietinio aplinkkelio (rajono dalies) PAV ataskaita

Vilniaus pietinio aplinkkelio (rajono dalies) PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD. Šio aplinkkelio tiesimas yra suskaidytas į du atskirus projektus: pietinis aplinkkelis Vilniaus mieste ir pietinis aplinkkelis Vilniaus rajone. Ataskaitoje nagrinėjama planuojama ūkinė veikla yra Vilniaus aplinkkelio tiesimas Vilniaus rajone.

Ataskaitos apimtis – 107 lapai (be priedų). Kadangi tai statinys be technologinių procesų, ataskaitos turinys ne visai atitinka pagrindinius Nuostatų reikalavimus: nėra technologinės dalies, alternatyvų, rizikos analizės. Autorės nuomone, alternatyvų analizė bet kokiu atvejų turėjo būti įtraukta į ataskaitą – suinteresuoti asmenys turi žinoti, svarstytus variantus bei pasirinkimo motyvus. Iš prieduose pateikto ataskaitos pristatymo visuomenei viešo susirinkimo protokolo akivaizdu, jog daugeliui susirinkusiųjų (t.y. suinteresuotiems asmenims) ir kilo alternatyvų klausimas.

Įvade paaiškinta, jog rengėjai vertindami poveikį aplinkos komponentus grupuoja į dvi grupes: žmogus ir socialinė aplinka bei fizinę ir gyvąją gamtą.

Bendrieji duomenys

Bendrieji duomenys pateikti įvade yra išsamūs ir aiškūs: pateikta ko reikalaujama Nuostatuose, papildomai paaiškinta projekto poreikis ir tikslai, techninis aprašymas bei užsimenama, apie analizuotus variantus, jų paiešką nuo 2000 metų. Taip pat nurodoma, jog visa ataskaita rengiama, remiantis „nuline“ alternatyva.

Technologiniai procesai

Neaktualu.

Atliekos

Neanalizuota. Autorės nuomone, aktualu nurodyti statybos metu susidarysiančių atliekų tvarkymą.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį

Didžiausia ataskaitos dalis, kaip ir priklauso pagal Nuostatus, skirta poveikio aplinkai vertinimui. Kiekvienas aplinkos komponentas, kuriam vertinimas poveikis, yra analizuojamas pagal tam tikrą schemą: pirmiausia nurodomi naudoti vertinimo metodai, teisinis reglamentavimas, analizuojama komponento esama situacija, veiklos poveikis tam komponentui ir siūlomos poveikio mažinimo priemonės.

Greičiausiai dėl planuojamos veiklos pobūdžio vertinimas pradedamas skyriumi „Triukšmas“. Kaip ir reikalaujama Nuostatuose, pateikiama informacija pagal kokius matavimo metodikos reikalavimus, kokia kompiuterine programa bei kokius scenarijus vertino ataskaitos rengėjai. Išanalizuota esama situacija, ji lyginama su gautais modeliavimo duomenimis. Galiausiai siūlomos triukšmo poveikį mažinančios priemonės, įvertinant triukšmo lygį bei veikiamų žmonių skaičių.

Toliau vertinamas poveikis aplinkos orui. Kaip ir triukšmo skyriuje, pateikta informacija apie oro taršos vertinimui pasirinktus metodus, naudojamą kompiuterinę programą, taršos matavimo lygius: vietinis, regioninis ir globalinis. Įvertinta esama situacija bei atlikta teršalų koncentracijos skaičiavimai pagal prognozinį 2025 metų eismo intensyvumą. Pagal atliktus skaičiavimus prieita išvados, kad tarša, apskaičiuota pagal didžiausią prognozinį eismo intensyvumą, dešimtis kartų yra mažesnė nei leidžiama teršalų ribinė vertė. Projekto įgyvendinimas neturės reikšminio poveikio ir regioninei bei globalinei taršai. Apsaugos priemonės nenumatomos.

Tokia pačia schema ataskaitoje išdėstytas poveikis žemėnaudai, dirvožemiui, kultūros paveldui, požeminiui vandeniui, miškams, paviršiniui vandeniui, itin detaliai kraštovaizdžiui bei

biologinei įvairovei: pateikta informacija apie vertinimui pasirinktus metodus, naudotą literatūrą (ankstesnių tyrimų duomenis ir kt.), išdėstyta esama situacija, numatomas poveikis ir, jei reikia, siūlomos priemonės. Visa informacija išdėstyta aiškiai, argumentuotai, nurodant literatūros šaltinį.

Ketvirtoji ataskaitos dalis skirta vertinti poveikį visuomenės sveikatai. Metoduose nurodyta, jog vertinimas atliktas pagal teisinius aktus (minėtus 1.2.5. skyriuje). Išnagrinėta socialinė aplinka ir demografiniai rodikliai, poveikio sveikatai veiksniai: oro, vandens ir dirvožemio kokybė, triukšmo poveikis, kiti veiksniai. Nustatyta, jog tik triukšmas turės nedidelę įtaką šalia planuojamo objekto gyvenantiems žmonėms. Pagal metodinių nurodymų reikalavimą, planuojamam objektui yra nustatyta sanitarinė apsaugos zona.

Penktasis skyrius skirtas neigiamą poveikį aplinkai mažinančių priemonių aprašymui – iš esmės tai santrauka kituose skyriuose įvardintų priemonių. Sekantis skyrius skirtas PAV sprendinių kontrolei – monitoringui, pateiktas preliminarus monitoringo planas. Kaip ir reikalaujama Nuostatuose, monitoringas analizuojamas ir statybos metu, ir po jos.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Neanalizuota.

Monitoringas

Neaktualu.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Neanalizuota.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Kadangi planuojama ūkinė veikla yra tik inžinerinis statinys, tad rengiant ataskaitą ne visi Nuostatų priede rekomenduojami parametrai gali būti įvertinti. Tačiau, autorės nuomone, neturėtų būti visiškai neatsižvelgiama į rekomenduojamą ataskaitos sudėtį. Pvz., kraštovaizdžio vertinime turėtų būti pildoma ūkinės veiklos sklypo žemės naudmenos su eksplikacija ir kt.. Visiškai neįvertinta poveikis socialinei ekonominei aplinkai. Jau aukščiau minėta, alternatyvų analizė.

Iš esmės ataskaitos dalis „Poveikio aplinkai vertinimas“ parengta išsamiai. Ataskaitos tekstas aiškus. Likusioji ataskaitos dalis parengta, neišpildant visų Nuostatuose keliamų reikalavimų.

2.3.3. Elektroninės įrangos ir kitų atliekų surinkimo metalo laužo aikštelėje Vilniuje veiklos plėtros PAV ataskaita

Elektros ir elektroninės įrangos, netinkamų naudoti transporto priemonių, akumuliatorių ir kitų atliekų surinkimo metalo laužo aikštelėje PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD. Ataskaitos apimtis 50 psl. be priedų.

Ataskaitos įvade išsamiai pateikta informacija apie planuojamų tvarkyti atliekų esamą situaciją Lietuvoje. Iš esmės tokia informacija nebūtina ir netgi nereikalinga, tad tai tik papildomi puslapiai.

Bendrieji duomenys

Duomenys pateikti išsamiai ir tiksliai pagal reikalavimus. Čia taip pat pateikti skaičiavimai dėl įmonės teritorijoje padidėsiančios fizinės taršos – triukšmo. Atlikus skaičiavimus padaryta išvada, kad triukšmas neviršys leidžiamo triukšmo lygio.

Technologiniai procesai

Planuojamos ūkinės veiklos technologiniai procesai ataskaitoje nurodyti gana paprastai ir aiškiai: atliekų surinkimas, saugojimas ir tolimesnis jų tvarkymas. Aprašyta visų šių etapų eiga ir įgyvendinimas. Išsamiai pateikta objekte vykdomų atliekų tvarkymo veiklos procedūrų palyginimas su atliekų apdorojimo GPGB dokumente nustatytomis procedūromis.

Atliekos

Planuojamos ūkinės veiklos metu atliekos susidarys eksploatuoti netinkamų transporto priemonių nukenksminimo metu, apdorojant metalo laužą bei aikštelės eksploatacijos metu. Technologinio proceso metu susidarančios atliekos, kurios sutampa su surenkamomis atliekomis, bus tvarkomos kartu. Kaip ir reikalaujama Nuostatuose, pateikta lentelė nusakanti susidarančių atliekų sudėtį, kiekius ir t.t.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Planuojama ūkinė veikla nereikalauja rekonstrukcijos darbų, tad poveikis aplinkai jos metu nevertinamas. Eksploatacijos metu galimas poveikis ir jo mažinimo priemonės išanalizuotos tiksliai pagal tokią schemą, kaip reikalaujama Nuostatuose.

Nustatyta, jog dėl veiklos pobūdžio oro taršos iš stacionarių šaltinių nebus, tik iš mobilių. Vertinant pastarųjų taršą, nurodyta pagal kokią metodiką vertinimas buvo atliekamas. Tačiau informacija apie naudojamus mobilius taršos šaltinius pateikta kitokia forma nei reikalaujama Nuostatuose, dėl to ji nepilna – nenurodyta į aplinką išmetamų teršalų kiekio ir kt.

Poveikis vandenims aprašytas aiškiai. Nustatytas paviršinių nuotekų kiekis, tačiau nenurodyta metodikos šaltinis, pagal kurią atlikti skaičiavimai. Numatomo vandens paėmimas,

informacija apie planuojamas išleisti nuotekas ir kt. pateikta Nuostatų rekomenduojama forma – tam tikrose lentelėse, išsamiai ir aiškiai.

Vertinant poveikį orui bei vandenims, nėra Nuostatuose reikalaujamos informacijos apie komponentų esamą padėtį.

Atliktas poveikis visuomenės sveikatai, kuris yra aktualus planuojamoje ūkinėje veikloje ne tiek gyventojams, kiek įmonės darbuotojams. Ataskaitoje nenurodyta, pagal kokią metodiką buvo atliekamas vertinimas. Neatlikus jokių vertinimų, neįtikinamai skamba išvada, kad į įmonės teritoriją pradėjus judėti dvigubam automobilių srautui nei lig šiol, „reikšmingo poveikio“ dėl aplinkos oro teršimo sveikatai nebus. Poveikis dėl sukeliamo triukšmo vertintas ankstesniame skyriuje „Bendrieji duomenys“. Taip pat pateiktos išvados dėl vandens užteršimo ir atliekų padidėjimo įtakos žmonių sveikatai. Pateikta siūlomos sanitarinės apsaugos zonos dydis, atsižvelgiant į planuojamą ūkinę veiklą.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Ataskaitoje trumpai ir logiškai įvardinama alternatyvų analizės nebuvo priežastys: planuojama ūkinė veikla yra tik plėtra papildoma veikla, nesiplečiant vietos atžvilgiu ir pan., tad alternatyvos nagrinėjamos nebuvo.

Monitoringas

Nurodyta, jog monitoringas bus vykdomas pagal taršos integruotos kontrolės ir prevencijos leidime patvirtintą kontrolės planą. Ataskaitoje šis planas nepateikiamas. Vadinasi, suinteresuotas asmuo, skaitydamas viešai prieinamą tik šią ataskaitą, minėto plano nematys.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Nors teigiama, jog veiklos metu avarinių situacijų tikimybė maža, ataskaitoje pateikta išsami informacija apie galimus pavojingus veiksnius atskirose objekto teritorijos vietose bei nurodomos prevencinės priemonės.

Nurodyti teisiniai aktai, reglamentuojantys avarijų likvidavimo planus ir kt. Taip pat pateikta skaičiavimai dėl objekto pavojingumo. Nustatyta, jog objektas nėra laikomas pavojingu ir pasiūlytos galimų avarijų prevencinės priemonės.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Papildomai pateikta informacija apie visuomenės dalyvavimą, pateikta ataskaitos santrauka. Visa ataskaita parašyta aiškiu ir suprantamu tekstu, tačiau kaip trūkumą galima įvardinti tam tikros informacijos perteklius, kuri iš esmės nėra reikalaujama pagal Nuostatus, o

žiūrint iš subjektų pusės tokia informacija tėra papildomas darbo krūvis, kuris nepadeda priimant sprendimą. Taip pat trūksta nuorodų į informacijos šaltinius.

2.3.4. Agrochemijos prekybinio sandėlio Kauno raj. rekonstrukcijos PAV ataskaita

Agrochemijos prekybinio sandėlio rekonstrukcijos PAV ataskaita patvirtinta Kauno RAAD. Planuojama ūkinė veikla yra agrochemijos sandėliavimo pajėgumo didinimas.

Ataskaitos apimtis – 98 lapai (be priedų). Ataskaitos pagrindiniai skyriai parengti pagal Nuostatų nurodymus. Didžiausia dalis ataskaitos skirta galimam poveikiui ir jį mažinančioms priemonėms nagrinėti.

Bendrieji duomenys

Bendrieji duomenys pateikti išsamiai ir tiksliai, nepraleidžiant nei vienos detalės, reikalaujamos Nuostatuose. Tekstas aiškus ir suprantamas.

Technologiniai procesai

Dėl planuojamos ūkinės veiklos pobūdžio, technologiniuose procesuose nurodoma esama bei projektinė technologinio proceso būklė. Iš esmės technologinis veiklos procesas nėra sudėtingas – prekyba ir žemės ūkio technikos remonto dirbtuvės, tad informacija apie šiuos procesus yra aiški ir paprasta.

Atliekos

Pateikta esama padėtis dėl atliekų tvarkymo, kuri nesikeis ir po rekonstrukcijos – išorinis atliekų tvarkytojas organizuoja objekte surinktų atliekų išvežimą, tvarkymą ir kt. Pateikta pagal Nuostatus reikalaujama informacija apie susidarančias ir planuojamoje ūkinėje veikloje numatomas tvarkyti atliekas.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Informacija pateikta pagal Nuostatuose rekomenduojamą schemą. Poveikis vandenims pradedamas nuo vietovės hidrologinių sąlygų, kaip ir rekomenduojama Nuostatų priede. Tačiau informacija pateikiama per gausi ir nenaudinga, priimant sprendimą: 5 lapai su schemomis apie vietovės hidrogeologinę sandarą – ledynų veiklą ir pan. Tai tik apsunkina subjektų ar atsakingos institucijos darbą, o visuomenei toks tekstas gali pasirodyti labai neaiškus, nes jis dažniausiai suprantamas tik geologui ar hidrogeologui. Tas pats ir skyriuje, analizuojančiame žemės gelmes. Likusi abiejų skyrių dalis parašyta pagal Nuostatus.

Poveikis aplinkos orui išnagrinėtas pagal visus reikalavimus, pasitelkiant modeliavimo programą atlikta prognozė. Informacija išsami ir aiški.

Planuojamos ūkinės veiklos poveikis biologinei įvairovei, kraštovaizdžiui, dirvožemiui, etninėms-kultūrinėms sąlygoms išanalizuotas pagal Nuostatų rekomenduojamą schemą. Informacija nėra labai aktuali, nes nesiruošiama statyti naujų statinių ar plėsti esamus, tad autorės nuomone, pateiktas pakankamas informacijos kiekis. Poveikio socialinei ekonominei aplinkai vertinimo sudėtyje atliktas ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Ar vertinimas atliktas korektiškai sunku įvertinti – tekste nenurodyta, jog vadovautasi kokiais nors teisiniai aktais. Tekste pateikta tik ūkinėje veikloje naudojamų medžiagų pavojingumą, jų sukeliamas ligas ir riziką.

Vertinant aplinkos komponentus nei vienu atveju nebuvo nustatyta galimas poveikis, tad poveikio išvengimo ar sumažinimo priemonės nagrinėtos nebuvo.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualus.

Alternatyvų analizė

Neaktualu.

Monitoringas

Pateiktas paviršinių nuotekų ir aplinkos oro kokybės monitoringo planas (taršos šaltinis – dujų katilinės kaminas). Nurodyta, jog jis atitinka reglamentuojančių teisinių aktų reikalavimus.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Ekstremalių situacijų aprašymas pradedamas nuo numatomų sandėliuoti preparatų pavojingumo įvertinimo. Taip pat nurodyta, jog pagrindinė rizika – gaisras. Išanalizuoti keturi galimi avarijų scenarijai, nustatytos poveikio zonos ir poveikis gamtinei aplinkai. Avarinių situacijų prevencijos ir likvidavimo priemonės nenurodytos, tačiau pažymėta, jog įmonė turi parengtą galimų avarijų likvidavimo planą.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Iš esmės ataskaita parašyta išsamiai ir aiškiai, tačiau galima pastebėti perteklinės informacijos, kuri tik ilgina ir apsunkina subjektų ar atsakingos institucijos darbą. Vietomis trūksta nuorodų į literatūros šaltinius.

2.3.5. Dumblo tvarkymo įrenginių Šiaulių nuotekų valykloje PAV ataskaita

Dumblo tvarkymo įrenginių Šiaulių nuotekų valykloje PAV ataskaita patvirtinta Šiaulių RAAD. Planuojama ūkinė veikla yra nuotekų dumblo tankinimas, pūdymas, sausinimas ir džiovinimas esamoje Šiaulių nuotekų valyklos teritorijoje.

Ataskaitos apimtis – 84 lapai (be priedų). Ataskaita parengta ne visai pagal Nuostatų rekomenduojamą schemą, tačiau pagrindiniai skyriai su esmine informacija pateikti.

Bendrieji duomenys

Pirmajame skyriuje, kaip ir rekomenduojama, pateikta apie organizatorių, rengėją ir kt. informacija rekomenduojama Nuostatų priede.

Bendruose duomenyse reikalaujama informacija apie žaliavas, chemines medžiagas ir preparatus, apie išgaunamus produktus yra pateikta atskirame skyriuje „Aplinkosauginiai aspektai“. Ten taip pat nurodoma ir energetinių resursų poreikis ir šaltiniai. Informacija pateikta išsami, kaip reikalaujama Nuostatuose ir jų priede. Minėtame skyriuje yra analizuojami geriausi prieinami gamybos būdai. Deja, šiuo metu dar nėra parengto ES GPGB informacinio dokumento, tad rengėjas bandydamas analizuoti GPGB tiesiog pateikia kitos šalies pavyzdį, kurioje dumblo tvarkymas vykdomas jau ilgą laiką.

Technologiniai procesai

Antrajame skyriuje „Šiaulių nuotekų valyklos duomenys“ pateikta gausi informacija apie vietos sąlygas (orohidrografija, geomorfologija (informacija kartojasi), dirvožemis, kraštovaizdis, klimatinės sąlygos ir kt.) ir esamą technologiją. Po alternatyvų analizės yra įvardinta projektiniai dumblo kiekiai ir projektuojami dumblo apdorojimo įrenginiai: kiekvienas dumblo apdorojimo etapas aprašytas atskirai ir nurodyta tam reikalinga įranga.

Atliekos

Šiame PAV skyriuje nurodoma, kad proceso metu susidarysiančių atliekų tvarkymas bus patikslintas įrenginių techninio projekto apimtyje. Autorės nuomone, tam ir reikalinga ši PAV dalis, kad būtų išanalizuoti atliekų susidarymo kiekiai ir išspręstas jų tvarkymo klausimas. Veiklos vykdymo metu, gali būti per vėlu nustatinėti atliekų susidarymo ar jų tvarkymo poveikį aplinkai.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Poveikis aplinkai analizuojamas pagal Nuostatų reikalavimus. Pateikiama informacija apie poveikį vandeniui, nurodant planuojamus vandens paėmimo ir išleidimo kiekius. Čia kaip atskiras skyrius yra aprašoma vienos rūšies atliekų tvarkymas – nuotekų tvarkymas.

Analizuojamas poveikis aplinkos orui. Atliktas oro taršos modeliavimas iš skirtingų taršos šaltinių. Įrodyta, jog poveikis orui ir jo kokybei bus nežymus ir neviršys jokių leistinų normų. Siūlomos taršą mažinančios priemonės.

Poveikis dirvožemiui, žemės gelmėms, kraštovaizdžiui ir bioįvairovei nenagrinėtas, nes jis negalimas. Nurodyta, jog duomenys apie minėtus komponentus pateikti skyriuje, kuris ataskaitoje neegzistuoja.

Atskirame skyriuje išsamiai išanalizuotas poveikis visuomenei ir jos sveikatai. Pateikta netgi teigiamų pavyzdžių, jog įgyvendinus projektą dumblas bus tvarkomas uždarose sistemos ir nekaupiamas kaupuose lauke – bus sumažintas iš valyklos sklindantis kvapas.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualus.

Alternatyvų analizė

Alternatyvų analizė pateikta po esamos technologijos pristatymo. Svarbiausiais aspektais buvo nagrinėjamos tikrai atskirų dumblo apdorojimo gandžių galimos alternatyvos ir vėliau suformuota konkreti technologinė schema. Informacija išsami ir aiški.

Monitoringas

Po ilgo įvado, kas reglamentuoja monitoringą Lietuvoje ir kaip jis turi būti vykdomas, nurodoma, jog organizatorius jau vykdo nuolatinį monitoringą. Trumpai supažindinama su jo vykdymo eiga.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Pateikta nedidelė rizikos analizė, nurodant galimas nelaimes skirtingose įrenginių vietose su skirtingomis pasekmėmis. Nurodomos prevencinės ir likvidavimo priemonės.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Ataskaitą galima vertinti dviprasmiškai – eiliniui skaitytojui informacija gali pasirodyti išsami ir pakankama, gal net per gausi. Tačiau vertintojam turėtų būti daug sudėtingiau vertinti tokia tvarka pateiktą informaciją – kadangi ji parengta ne pagal Nuostatus, informacija dažnai per gausi, vietomis trūksta Nuostatuose reikalaujamos informacijos, trūksta nurodytų literatūros šaltinių. Pats tekstas dėstomas logiškai ir aiškiai.

2.3.6. Gamybinio pastato Marijampolėje rekonstrukcijos PAV ataskaita

Gamybinio pastato rekonstrukcijos, pritaikant jį metalo ir gelžbetonio konstrukcijų bei betono mišinių gamybai, PAV ataskaita patvirtinta Marijampolės RAAD.

Ataskaitos apimtis 101 lapas (be priedų). Ataskaita parengta ne visai pagal Nuostatų priede nurodytą rekomenduojamą struktūrą.

Bendrieji duomenys

Pateikti visi Nuostatuose reikalaujami bendrieji duomenys: informacija apie organizatorių, rengėją, duomenys apie naudojamas žaliavas, jų kiekius, gaminamą produkciją ir gamybos atliekas. Visa informacija pateikta Nuostatų priede rekomenduojama forma. Taip pat čia įtraukta informacija apie vietovę ir jos gamtines-klimatines sąlygas.

Technologiniai procesai

Keletas skyrių, skirtų technologinio proceso aprašymui, pateikti tarp bendrųjų duomenų. Čia pateikta projektuojamų objektų ir technologijų aprašymas. Informacija pateikta visiškai atitinkanti Nuostatų reikalavimus.

Atliekos

Išsami, atitinkanti reikalavimus, informacija apie atliekas pateikta prie bendrųjų duomenų. Nurodyta susidarysiančios atliekos gamybos proceso metu, taip pat nurodyta jų sutvarkymo būdai.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Poveikio aplinkai vertinimas suskirstytas į keletą skyrių – išskiriamas poveikis vandenims ir orui, likusiems komponentams poveikis vertinamas trumpai.

Poveikis vandenims atliktas pagal reikalavimus – pateikta informacija apie vandens naudojimą, taršą ir jos sumažinimo priemones, išsami informacija apie nuotekas ir jų tvarkymą.

Toliau analizuojamas poveikis aplinkos orui. Pateikta Nuostatuose reikalaujama informacija apie pasirinktus vertinimo metodus. Poveikis orui atskirai vertintas mobiliems ir stacionariems šaltiniams. Taip pat atlikta aplinkos oro užteršimo prognozė. Pateikti skaičiavimai ir reziumuota, jog oro tarša neviršys didžiausių leistinų kiekių, reglamentuotų teisiniais aktais. Pateiktos taršą mažinančios priemonės.

Taip pat trumpai pateikta galimų poveikių kitiems aplinkos komponentams analizė: dirvožemiui, žemės gelmėms, bioįvairovei, kraštovaizdžiui ir kt. Nustatyta, jog planuojama veikla nedarys jokios įtakos nė vienam iš nagrinėtų komponentų.

Šioje atskaitos dalyje pateikta ir poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Jis atliktas pagal jį reglamentuojančius teisinius aktus.

Vertinant poveikį kiekvienam komponentui, informacija apie vietovę (to komponento esama būklė) pateikta atskirai nuo vertinimo – prie bendrųjų duomenų.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Alternatyvų analizė iš esmės neatlikta. Kadangi planuojama ūkinė veikla bus vykdoma buvusiose pramoninėse patalpose, kurios dabar yra apleistos.

Monitoringas

Pateikta monitoringo planai nuotekoms bei aplinkos orui, nurodant kokie komponentai bus tiriami.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Pateikta nedidelė rizikos analizė, nurodant galimas nelaimes. Nurodomos prevencinės ir likvidavimo priemonės.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Apibendrinant galima pasakyti, jog ataskaita pakankamai išsami, išsamiai ir aiškiai analizuojamas poveikis pagrindiniams komponentams – orui ir vandeniui. Tačiau žvelgiant iš subjekto pusės, yra gana sunku tikrinti ataskaitą, kuri parašyta ne pagal siūlomą schemą.

2.3.7. Riebiųjų rūgščių metilo esterio gamybos cecho Vilniuje PAV ataskaita

Riebiųjų rūgščių metilo esterio (RRME) gamybos PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD.

Ataskaitos apimtis 70 lapų (be priedų). Ataskaita parengta ne visai pagal Nuostatų priede nurodytą rekomenduojamą struktūrą. Tačiau esminė informacija pateikta.

Bendrieji duomenys

Pateikti išsamūs ir aiškūs duomenys, kurių reikalauja Nuostatai: apie gaminius, kuro ir energijos vartojimą ir t.t. Nepateikta tik numatomo prijungimo prie inžinerinių tinklų – pasakyta, jog tokios sąlygos bus nurodytos sąlygas išduodančių institucijų tarnybiniuose raštuose, rengiant konkretų objekto techninį sprendimą.

Technologiniai procesai

Technologinis procesas aprašytas ir pateiktas gana išsamiai prie bendrųjų duomenų. Toliau ataskaitoje yra atskiras skyrelis skirtas siūlomiems gamybos būdų palyginimams su GPGB.

Atliekos

Atitinkanti reikalavimus, informacija apie atliekas pateikta prie bendrųjų duomenų. Nurodyta susidarysiančios atliekos atskirų gamybos proceso fazių metu, taip pat nurodyta jų sutvarkymo būdai.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Kaip ir 2.2.6 skyriuje nagrinėtoje ataskaitoje, taip ir šioje, prieš poveikio vertinimą pateiktas atskiras skyrius planuojamos ūkinės veiklos vietos aprašymui. Tuomet tęsiama poveikio analizė vandenims ir aplinkos orui. Ir poveikio vertinimas vandenims, ir orui yra atlikti pagal Nuostatų reikalavimus. Analizuojant poveikį vandenims pateikti visi reikalaujami duomenys apie vandens paėmimą, poreikį, apie nuotekas ir jų tvarkymą. Vertinant poveikį aplinkos orui pateikta informacija apie objekte susidarysiančius oro teršalus, teršimo šaltinių charakteristika. Atlikta oro užterštumo prognozė, nurodyta taikyti vertinimo metodai.

Skyrelyje „Poveikis kitiems aplinkos komponentams“ minima, jog: dirvožemiui, žemės gelmėms, bioįvairovei, kraštovaizdžiui ir kt. planuojama veikla nedarys jokios įtakos, tad nė vienas iš minėtų komponentų nėra analizuojamas detaliau. Toliau pateikiamas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Nustatyta, jog nė vienam iš komponentų planuojama ūkinė veikla nepadarys jokios neigiamos įtakos, išskyrus nedidelius oro taršos kiekius bei išvardinta eilė galimų poveikių visuomenės sveikatai. Oro taršai sumažinti numatyta įrengti atitinkamą sistemą, kuri padės sumažinti išmetimus. Taip pat pateikiama siūlomos priemonės, mažinti neigiamą poveikį visuomenės sveikatai.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Pateikta tik vietos alternatyvų analizė.

Monitoringas

Nurodant juridinį pagrindą, pateikta informacija, jog nuotekoms, aplinkos orui ir požeminiui bei paviršiniui vandeniui monitoringas neturės būti vykdomas.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Nurodyta, jog pagal teisinius aktus įmonei nereikia rengti avarijų lokalizavimo ir likvidavimo plano. Tačiau galimų avarijų rizika įvertinta ir ji atlikta pagal atitinkamas ministro įsakymu patvirtintas rekomendacijas.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Autorė pastebi tendenciją, kad kaip ir daugumoje ataskaitų, taip ir šioje, visiškai neužsimenama apie vertinimui naudotus metodus, išskyrus prognozuojant poveikį orui. Šiam komponentui yra naudojamos tam tikros taršos sklaidos modeliavimo programos, tad, kaip ir šioje ataskaitose, taip ir kitose paprastai būna nurodyta išsami informacija apie jas.

2.3.8. Vėžaičių karjero Klaipėdos raj. išteklių eksploatacijos PAV ataskaita

Vėžaičių karjero išteklių (naftos) eksploatacijos PAV ataskaita patvirtinta Klaipėdos RAAD.

Ataskaitos apimtis 101 lapas (be priedų). Ataskaita parengta pagal Nuostatų priede rekomenduojamą struktūrą.

Bendrieji duomenys

Bendrieji duomenys pateikti išsamiai, nurodant visą įmanomą informaciją, kuri reikalaujama Nuostatuose. Taip pat, kaip ir keletoje anksčiau analizuotų ataskaitų, šioje ataskaitos dalyje yra pateiktas išsamus aikštelės vietos aprašymas.

Technologiniai procesai

Trumpai technologinis procesas nurodytas prie bendrųjų duomenų. Čia pateikta naftos gavybos eiga: naftos fluido išsiurbimas ir eksploatuojamo telkinio, separavimas, atskiriant dujas ir vandenį, bei naftos saugojimas ir realizavimas.

Atliekos

Susidarysiančios atliekos bei jų tvarkymas yra pateiktas prie bendrųjų duomenų. Atliekų susidarymas, jų kiekiai, numatomi atliekų tvarkymo būdai pateikti išsamiai ir pagal Nuostatų reikalavimus.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Galimo poveikio aplinkai vertinimas pradėtas nuo poveikio vandeniui. Pateikta informacija apie planuojamą vandens kiekio suvartojimą, nuotekas ir jų tvarkymą. Numatyta, jog nuotekos, išleidžiamos į melioracinį griovį, bus išvalytos ir atitinkančios normatyvinius reikalavimus. Čia nustatytas ir galimų avarijų poveikis vandenims, pateiktos prevencinės priemonės.

Toliau vertinamas poveikis aplinkos orui. Čia taršos šaltiniai yra išskiriami į stacionarius ir mobilius. Stacionariųjų taršos šaltinių sukeliama tarša apskaičiuota naudojantis tam tikra metodika – visi paaiškinimai ir skaičiavimų rezultatai pateikti tekste. Taip pat atlikta aplinkos oro užterštumo prognozė, skaičiavimams naudota metodika. Poveikio aplinkai dokumentų rengėjai priėjo išvadą, jog prognozuojamų atskirų teršalų ar jų sumacijų grupių maksimalios koncentracijos neviršys didžiausių leistinų koncentracijų. Poveikio mažinimo priemonių nenumatyta.

Vertinimo metu nustatyta, jog poveikis dirvožemiui nenumatomas, išskyrus avarinių situacijų metu. Toki galimi variantai išanalizuoti rizikos analizės skyriuje. Tačiau dėl planuojamos veiklos specifiškumo gana išsamiai išanalizuotas poveikis žemės gelmėms:

aeracijos zonai, gruntiniam vandeningam horizontui ir t.t. Prieita prie išvados, kad poveikis žemės gelmėms bus nežymus, priemonių nenumatyta.

Poveikis bioįvairovei, kraštovaizdžiui, kultūros vertybėms nustatytas labai nežymus, ypač dėl to, kad eksploatacijos pabaigoje numatoma vietovės aplinkos rekultivacija.

Itin detaliai analizuotas poveikis socialinėms ekonominėms sąlygoms ir visuomenės sveikatai. Autorės nuomone, informacija yra perteklinė – 29 lapai apie makroekonominę padėtį vietovėje ir visoje apskrityje, gyventoju mirtingumą, invalidumą ir kitus veiksnius yra pateikti per plačiai. Visa ši informacija nepadeda subjektams ar atsakingai institucijai priimti teisingo sprendimo.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Neaktualu.

Monitoringas

Atskiro skyriaus monitoringui nėra. Galimo poveikio įvairiems aplinkos komponentams vertinimo skyriuje nurodyta, jog bus vykdomas nuotekų monitoringas. Oro monitoringas dėl mažų išmetimų vykdomas nebus.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Ekstremalių situacijų ir jų pasekmių apžvalga pateikta pagal anksčiau rengtą studiją. Taip pat nurodyta, jog detali informacija pateikta būtent minėtame darbe, kuris parengtas 2005 metais. Skyriuje apžvelgta įvairios galimos situacijos, jų prevencinės ir likvidacinės priemonės.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Ataskaita gana išsami: atliktas detalus poveikio vandenims ir orui vertinimas. Tačiau vietomis pastebimas informacijos perteklius, tuo tarpu pasigendama parengto monitoringo plano. Visame tekste, apart nurodytų teisinių aktų, nėra pateikta nė vienos nuorodos į literatūros šaltinius.

Neišanalizuota netiesioginis poveikis, kaip ir visose lig šios analizuotose ataskaitose, nors šiuo atveju toks poveikis itin aktualus.

2.3.9. Atliekų aikštelės įrengimo ir eksploatavimo Vilniuje PAV ataskaita

Atliekų surinkimo ir tvarkymo aikštelės įrengimo ir eksploatavimo apleistose gamybinėse patalpose Vilniuje PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD.

Ataskaitos apimtis 45 lapai (be priedų). Ataskaita parengta pagal Nuostatų priede nurodytą rekomenduojamą struktūrą.

Bendrieji duomenys

Duomenys pateikti išsamiai, nurodant organizatorių, planuojamą ūkinę veiklą, jos metu planuojamas naudoti žaliavas ir jų šaltinius. Taip pat išsamiai aprašyta planuojamos ūkinės veiklos vietovė. Duomenys apie fizikinę taršą ir kt.

Technologiniai procesai

Didžioji ataskaitos dalis skirta būtent technologinio proceso aprašymui. Nors procesas nėra sudėtingas (jokia produkcija nebus gaminama), bet šioje ataskaitos dalyje itin detaliai pateikta atliekų surinkimo ir rūšiavimo procedūros eiga: planuojami tvarkyti atliekų kiekiai, jų surinkimas, vežimas, tolimesnis tvarkymas detaliai aprašytas pagal atliekų rūšis. Nurodyti techniniai reikalavimai teritorijai ir pastatų įrengimui.

Atliekos

Susidarančios atliekos pateiktos griežtai pagal Nuostatuose reikalaujamą formą – informacija išsami ir aiški.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Planuojamos ūkinės veiklos poveikis vertinamas neišsamiai, atkreipiant didesnį dėmesį tik į poveikį vandenims bei orui. Kadangi su planuojama ūkine veikla nebus susijusių stacionarių oro taršos šaltinių , tad vertinama tik transporto priemonių būsima tarša. Pateikta taršos skaičiavimas pagal tam tikrą metodiką, tačiau jokių išvadų nepateikiama. Lieka neaišku, ar bus daroma žala aplinkos orui.

Poveikis vandenims vertinamas atidžiau nei orui, pateikiant informaciją apie nuotekas, jų susidarymą ir kiekius. Padaroma išvada, jog susidarys tik paviršinės nuotekos, kurios „bus išvalomos iki normatyvų“, tad jokio poveikio vandenims planuojama veikla neturės.

Keliais sakiniais yra nurodoma, jog planuojama ūkinė veikla poveikio: dirvožemiui, žemės gelmėms, bioįvairovei, kraštovaizdžiui neturės, o visuomenės sveikatai bus minimali.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Pateikta nedidelė alternatyvų analizė. Jau prie bendrųjų duomenų pateikta infomacija, jog vietos alternatyvos nebuvo analizuota, nes veikla bus vykdoma pramoniniame miesto rajone ir tai nėra daug taršos sukelianti veikla. Tačiau trumpai bandoma lyginti „nulinę“ alternatyvą su

planuojama veikla ir padaroma išvada, jog planuojama ūkinė veikla ne tik kad nedarys žalos, bet atvirkščiai – bus naudinga ir ženkliai paspartins atliekų tvarkymo sistemos sukūrimą.

Monitoringas

Nurodyta, jog bus vykdoma paviršinių nuotekų monitoringas, nurodant jo dažnumą, tiriamuosius parametrus ir kt..

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Rizikos analizė atlikta pagal atitinkamas ministro įsakymu patvirtintas rekomendacijas. Nurodyta, jog pagal teisinius aktus įmonei nereikia rengti avarijų lokalizavimo ir likvidavimo plano.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Apibendrinant galima pasakyti, jog ataskaita nėra išsami, o pagrindinis dėmesys sutelktas ne į poveikio vertinimą aplinkos komponentams, o į technologinio proceso aprašymą. Autorė sutinka, jog, tik gerai žinant technologinį procesą, galima atlikti PAV. Tačiau tai neturėtų būti pagrindinis momentas visoje ataskaitoje. Autorės nuomone, vertinimas aplinkos komponentams atliktas visiškai neišsamiai. Teigiamas dalykas, jog atskiru skyriumi pateiktas visuomenės informavimo proceso vykdymas.

2.3.10. Tradicinio laidojimo kapinių įrengimo Šalčininkų raj. PAV ataskaita

Tradicinio laidojimo kapinių įrengimo PAV ataskaita patvirtinta Vilniaus RAAD.

Ataskaitos apimtis 32 lapai (be priedų). Ataskaita parengta ne pagal Nuostatų priede rekomenduojamą struktūrą.

Bendrieji duomenys

Bendrieji duomenys pateikti kiek įmanoma pagal Nuostatus – pateikta informaciją apie organizatorių, rengėją ir kt. Taip pat apie numatomus naudoti energetinius išteklius, žaliavas (vandens ir elektros energijos sunaudojimas) ir kt.

Technologiniai procesai

Neaktualu.

Atliekos

Trumpa informacija apie susidarysiančias atliekas pateikta kartu su bendraisiais duomenimis. Planuojamoje veikloje visos susidarysiančios atliekos bus išvežamos į regioninį sąvartyną, nuotekos – išvežamos į nuotekų valyklą.

Planuojamos ūkinės veiklos galimas poveikis įvairiems aplinkos komponentams ir poveikį aplinkai mažinančios priemonės

Kaip ir keletoje anksčiau nagrinėtų ataskaitų, poveikio aplinkai vertinimas įvairiems komponentams pradedamas nuo atskiro skyriaus sklypo aprašymui: žemėnauda, saugomos teritorijos ir ištirtumas. Toliau pateikiama aplinkos komponentų vertinimas.

Didžiausias dėmesys buvo skirtas paviršiniam ir požeminiam vandeniui analizuoti. Pateikta teritorijos hidrologinė, hidrogeologinė charakteristika, vertinimo metu išgręžus 8 gręžinius ir atlikus jų analizę. Nustatyta, jog neigiamo poveikio nebus, tad iš esmės nepasiūlytos pasekmių mažinimo priemonės. Beje, rengėjai nurodė, jog vertindami poveikį vandeniui naudojosi Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašu ir nurodė senąją jo redakciją. Neaišku, ar tai tik spausdinimo klaida, ar jie iš tiesų naudojosi negaliojančiu teisiniu aktu (nuo jų nurodyto teisinio akto, jis buvo keistas 2 kartus – vieną kartą pateikta nauja redakcija).

Toliau analizuojamas poveikis orui ir triukšminė tarša. Nors akivaizdu, kad įrengus kapines padidėtų automobilių srautas, tačiau poveikio aplinkai vertintojai nustatė, jog nei oro, nei triukšmo taršos padidėjimas vertinamame sklype nebus apčiuopiamas.

Vertinant dirvožemį, žemės gelmes, bioįvairovę, kraštovaizdį ir socialinę ekonominę aplinką, nenustatyta jokių žymių neigiamų poveikių. Netgi atvirkščiai – įžvelgiama kraštovaizdžio pagerėjimas dėl to, jog šiuo metu sklypas dirvonuoja, o „kapinių įrengimas turėtų teigiamą įtaką kraštovaizdžio mozaikiškumui ir estetinei kraštovaizdžio vertei“. Be to, teigiama, jog kapinių įrengimas turės teigiamų pokyčių ir socialinei ekonominei aplinkai – bus sukurta naujų darbo vietų, atsiras prekyba ir t.t.

Po vertinimo pateiktas atskiras skyrius, nurodantis naudotus PAV ir prognozavimo metodus.

Tarpvalstybinis poveikis

Neaktualu.

Alternatyvų analizė

Neatlikta. Prie bendrųjų duomenų pateikta tik tokia informacija: „Dėl griežtų apribojimų ir reikalavimų, kurie keliami kapinių įrengimui, alternatyvių sklypų ir vietų nėra, todėl nagrinėjamas sklypas <...> kaime“.

Monitoringas

Neaktualu.

Rizikos analizė ir jos vertinimas

Neaktualu.

Problemų aprašymas

Neaktualu.

Suprantama, jog dėl planuojamos veiklos specifikos neįmanoma pateikti visų Nuostatuose rekomenduojamų pateikti duomenų. Tačiau autorės nuomone, ataskaita yra neišsami, ypatingai trūksta alternatyvų analizės. Trūksta naudotos literatūros šaltinių – nuoroda tik vienoje teksto vietoje į vieną šaltinį.

Nepateikta informacija apie planuojamą kapinių eksploatacinį laikotarpį, plėtros galimybes. Beje, vertinant poveikį socialinei aplinkai neanalizuojamas psichologinis planuojamos veiklos momentas, kuris autorės nuomone šiuo atveju yra svarbus.

2.4. Tyrimo rezultatai

Išanalizavus visas pasirinktas ataskaitas pirmiausia reikia pastebėti, jog ne visos jos buvo parašytos išsamiai, nors ataskaitų apimtis dažnai buvo gana didelė – svyravo nuo 32 iki 107 puslapių. Taigi vidutiniškai vienos ataskaitos apimtis buvo apie 76 puslapius.

Net devynios iš dešimties ataskaitų buvo parengtos, kiek tai buvo įmanoma planuojamai ūkinei veiklai, pagal Nuostatų priede rekomenduojamą ataskaitos struktūrą. Tai rodo, jog Nuostatai yra veiksmingi, o jų priedas naudingas, rengiant ataskaitas.

2.4.1. Analizės metu išryškėję ataskaitų parengimo trūkumai

Visos ataskaitos parašytos aiškiai ir gana suprantamai eiliniam skaitytojui. Tačiau keliose ataskaitose pasitaikė keli skyriai gana sunkiai suprantami dėl naudotų sudėtingų terminų, apibūdinant planuojamos ūkinės veiklos naudojamas technologijas. Vietomis specifiniai terminai naudoti, apibūdinant aplinkos komponentus, jų kilmę ar būklę. Žinoma, nebuvo nė vienos ataskaitos, kuri būtų sunkiai suprantama visa.

Dažnai trūko konkrečios informacijos apie atitinkamus gamtinius komponentus, poveikį jiems. Svarbu paminėti, jog poveikis komponentų tarpusavio sąveikai apskritai nebuvo nagrinėtas nė vienoje ataskaitoje.

Teigiamas dalykas išryškėjęs analizės metu yra tai, jog kai kuriose ataskaitose buvo pateiktas papildomas skyrius, apibendrinantis visuomenės informavimo procedūrą. Autorės nuomonė, tai gera idėja, padedanti subjektams bei atsakingai institucijai greičiau įvertinti, kaip ir ar teisingai buvo vykdomas visuomenės supažindinimas su ataskaita.

Tik išanalizavus ataskaitas buvo įmanoma užpildyti Atmintinę, kuri padėjo identifikuoti konkrečius ataskaitų trūkumus. Užpildytos Atmintinės pateiktos prieduose, o 4 lentelėje iš viršaus žemyn pateikta pagrindiniai tyrimo metu išryškėję ataskaitų trūkumai. Žinoma, ataskaitoje nepateikta informacija buvo laikoma trūkumu tik tuomet, jei ji galėjo ir turėjo būti pateikta.

4 lentelė. Analizės metu išryškėję ataskaitų parengimo trūkumai

	Išryškėję trūkumai* / Ataskaitos Nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a.	Ataskaitoje nepateiktos nuorodos į naudotus informacijos šaltinius	×		×	×	×			×	×	×
	Dėl įvairių priežasčių sunku įvertinti, ar pasirinko tinkamus šaltinius, teikiant informaciją apie vietovę	×		×	×	×			×	×	×
b.	Nėra išnagrinėti netiesioginiai poveikiai	×	×					×	×		×
c.	Nenurodyta, kokiais metodais vykdė poveikio reikšmingumo vertinimą	×		×		×		×		×	
d.	Nepateikta informacija apie poveikio trukmę					×	×	×			×
e.	Neišnagrinėtos alternatyvos		×								×
f.	Nepakanka informacijos, priimti sprendimui	×	×							×	×

* – išryškėję trūkumai ataskaitoje pažymėti „×“ ženklu.

Kaip matome iš 4 lentelės, dažniausiai pasitaikiusios klaidos ataskaitose buvo šios:

a) nepateiktos nuorodos į naudotus informacijos šaltinius ir dėl įvairių priežasčių buvo sunku įvertinti, ar rengėjas pasirinko tinkamus šaltinius, teikiant informaciją apie vietovę, jos komponentų būklę. Šis trūkumas buvo identifikuotas net 7 ataskaitose iš 10 nagrinėtų. Taigi, tik trys buvo atliktos korektiškai, t.y. ataskaitos tekste pateiktos nuorodos į naudotus literatūros šaltinius. Likusiose ataskaitose pateikta informacija galima suabejoti, nes nėra aišku iš kur jinai gauta, nors gale ataskaitos pateiktas literatūros sąrašas. Kyla mintis, jog dokumento rengėjai naudojo vieną informaciją (tarkim, naudojosi internetu), o literatūros sąraše nurodė įvairiausias knygas, kuriomis net nepasinaudojo. Dėl šios priežasties yra sunku įvardinti, ar dokumentų rengėjas pasirinko tinkamus informacijos šaltinius.

b) Net penkiose ataskaitose nebuvo išnagrinėti netiesioginiai poveikiai aplinkos komponentams. Ataskaitose nagrinėjamas tiesioginis poveikis konkretiems aplinkos komponentams, nurodant konkrečius pasikeitimus veiklos vykdymo atveju, tačiau apie netiesioginį poveikį net neužsimenama. Galima daryti prielaidą, kad tokį poveikį įvertinti yra labai sunku ir reikia būti itin aukštos kvalifikacijos specialistu. Todėl daugeliu atveju šis vertinimas tiesiog ignoruojamas.

c) Dar vienas išryškėjęs svarbus trūkumas pusėje analizuotų ataskaitų – nenurodyta, kokiais metodais vykdytas poveikio reikšmingumo vertinimas. Iš esmės, žinant vertinimo metodą, galima įsitikinti, ar dokumentų rengėjas naudojosi tinkamu metodu ir ar galima pasitikėti, vertinimo metu gautais rezultatais. Apskritai, kalbant apie rengėjų naudotus poveikio masto ar reikšmingumo metodus, reikia pastebėti, kad daugumoje ataskaitų gana abstrakčiai įvardinami naudoti metodai. Pvz., keletoje ataskaitų, kaip vertinimo metodas, nurodomas teisinių aktų vykdymas (visuomenės sveikatos vertinimui). Dažniausiai moksliškai pagrįsti metodai naudojami tiriant poveikį ir užterštumo prognozę orui ir triukšmui. Galima daryti išvadą, jog net pusė visų parengtų ataskaitų yra žemo mokslinio pagrįstumo lygio.

d) Keturiose ataskaitose nepateikta informacija apie planuojamą poveikio trukmę. Suprantama, neišnagrinėjus netiesioginio poveikio, pvz., akumuliacinio, sinergetinio ar kompleksinio, yra sunku įvertinti kiek laiko truks poveikis. Nors tarkim, ataskaita Nr.5 ar 10 atvejais, autorės nuomone, tikrai yra įmanoma apskaičiuoti, kiek laiko veiks dumblo tvarkymo įrenginiai arba kuriam laikotarpiui užteks planuojamo kapinių sklypo, taigi tiek laiko ir dar tam tikrą laiką po veiklos sustabdymo truks poveikis. Tačiau abiem atvejais nepateikta net svarstymų apie planuojamą poveikio trukmę.

e) Itin svarbiu trūkumu autorė įvardintų alternatyvų analizės nebuvimą. Dvejose iš nagrinėtų ataskaitų nebuvo pateikta jokios alternatyvų analizės. Suprantama, kai vykdoma ūkinės veiklos plėtra toje pačioje teritorijoje, neužimant jos papildomai, nekeičiant įrengimų ir pan., alternatyvų analizė iš esmės nereikalinga. Tačiau Vilniaus raj. aplinkkelio ir kapinių įrengimo atvejais, ši analizė privalėjo būti pateikta. Greičiausiai šių veiklų alternatyvos buvo analizuojamos pirmiausiai, dar prieš poveikio aplinkai vertinimą, ir savivaldybių lygmenyje buvo nuspręsta pasirinkti vieną ar kitą vietą planuojamai ūkinei veiklai. Tačiau pagal Direktyvos 97/11/EB ir Nuostatų reikalavimus aiškiai nurodyta, jog alternatyvų analizę būtina pateikti ir ataskaitoje. Iš suinteresuoto asmens pusės, visada yra tikimybė, jog apie tokias alternatyvas iki ataskaitos pristatymo visuomenei jis nebus girdėjęs. Tą puikiai įrodo ir Vilniaus raj. pietinio aplinkkelio atvejis – ataskaitos prieduose pateiktame protokole, viešo

supažindinimo susirinkimo metu pagrindinis klausimas ir buvo – kodėl aplinkkelis bus statomas būtent toje vietoje. Keista, jog tokios ataskaitos nebuvo grąžintos rengėjui papildyti.

f) Paskutinis ir svarbiausias trūkumas išryškėjo atsakant į šį Atmintinės punktą: „Ataskaitoje pateikta pakankamai informacijos (vengiant jos pertekliaus) tam, kad Aplinkos ministerija ar įgaliota institucija galėtų priimti motyvuotą sprendimą, ar planuojama ūkinė veikla, įvertinus jos pobūdį ir poveikį aplinkai, leistina pasirinktoje vietoje“. Autorės nuomone, net 4 ataskaitas vertėjo grąžinti rengėjui papildyti. Ataskaita Nr.1 dėl informacijos trūkumo ir dėl prasto jos paruošimo apskritai – rengėjai pateikė net nesuredagavę ataskaitos teksto. Ataskaitos Nr.2 ir Nr.10 autorės nuomone, turėjo būti grąžintos papildyti vien dėl alternatyvų analizės trūkumo. O ataskaita Nr. 9 apskritai vertėjo keisti iš esmės – didžioji jos dalis buvo skirta ne poveikio aplinkai vertinimui, o technologinės dalies aprašymui.

Apibendrinant galima pasakyti, jog Atmintinės užpildymas puikiai parodo ataskaitos trūkumus, jos nepilną parengimą.

Dar vienas itin svarbus momentas išryškėjęs tyrimo metu – tai visuomenės dalyvavimas ir vaidmuo PAV procese. Kaip minėta pirmoje šio darbo dalyje, po ataskaitos suderinimo su subjektais seka jos viešas supažindinimas visuomenei. Tik po pristatymo ir po apsvarstytų motyvuotų visuomenės pasiūlymų, ataskaita teikiama atsakingai institucijai nagrinėti ir priimti spendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimumo. Tačiau nagrinėtų ataskaitų atveju net devyniais atvejais iš dešimties PAV ataskaitos supažindinime su visuomenė nepasirodė nė vienas jos atstovas. Sprendžiant iš protokolų, kurie pateikti ataskaitų prieduose, viešo supažindinimo procedūrą vyko, tačiau susidomėjusių ja nebuvo. Esant tokiai situacijai galima daryti keletą išvadų. Pirma, galima įtarti, jog dabar galiojantys reikalavimai apie informavimą dėl viešo supažindinimo susirinkimo prieš 10 d. iki jam įvykstant yra netinkami – galbūt pasirenkama netinkamos informavimo priemonės ar būdai, tarkim, apie planuojamą susirinkimą pranešama mažą tiražą turinčiame laikraštyje ar pan. Dėl to visuomenės atstovai tiesiog nesužino apie planuojamą supažindinimą. Antra, yra pagrindo manyti, jog visuomenė iš tiesų nėra suinteresuota dalyvavimu PAV procese, o galbūt ir apskritai aplinkosauginiais procesais. Tai rodytų bendrai žemą visuomenės aplinkosauginį-ekologinį supratimą.

Apie dažniausiai iškylančias problemas, rengiant ataskaitas, iš tyrimo duomenų neįmanoma padaryti nė vienos išvados. Visais dešimt atvejų rengėjai teigė, jog rengiant ataskaitą nesusidūrę su ypatingomis ar apskritai nesusidūrę su jokiomis problemomis.

2.4.2. Tyrimo metu iškilusios problemos

Pagrindinė problema su kuria autorė susidūrė tyrimo metu buvo gauti medžiagą pačiam tyrimui. Ataskaitas RAAD sutiko duoti tik trumpam ir vienu metu išsinešti tik po vieną jų. Kiekvieną kartą išanalizavus ataskaitą, tekdavo ją tuoj pat grąžinti. Vėliau prireikus dar kartą patikrinti kokius nors duomenis, to būdavo neįmanoma padaryti ir ataskaitų tekdavo prašyti pakartotinai.

Dar vienas dalykas, kuris apsunkino tyrimą, autorės nepatyrimas PAV srityje – viskas buvo analizuojama grynai iš teorinės pusės, nežinant praktinių niuansų. Tačiau, autorės nuomone, visa PAV procedūra privalo būti vykdoma laikantis teisinių aktų, tad praktikos nebuvimas negalėjo turėti reikšmingos įtakos galutinėms išvadoms.

IŠVADOS

1. PAV procedūrą Lietuvoje reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai buvo derinami su atitinkamomis ES direktyvomis ir tarptautinėmis konvencijomis. Be pagrindinio PAV įstatymo, kiti teisiniai aktai, reglamentuojantys procedūrą, gali būti skirstomi sekančiai: PAV procedūros metodiniai nurodymai; teisiniai aktai, reglamentuojantys visuomenės dalyvavimą procedūroje; teisiniai aktai, skirti atsakingoms institucijoms, dalyvaujančioms procedūroje.

2. Poveikio aplinkai vertinimą užbaigia svarbiausias šios procedūros dokumentas – ataskaita. Jos pagalba atsakinga institucija priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimumo pasirinktoje teritorijoje. Tad labai svarbu, jog ataskaita būtų parengta kokybiškai ir atspindėtų tikrąją situaciją.

3. Iš analizuotų ataskaitų net 90 proc. buvo parengtos, kiek tai buvo įmanoma planuojamai ūkinei veiklai, pagal ataskaitos rengimo nuostatų priede rekomenduojamą ataskaitos struktūrą. Tai rodo, jog šie nuostatai yra veiksmingi, o jų priedas naudingas, rengiant ataskaitas.

4. Ataskaitas patikrinus PAV atlikimo kokybės įvertinimo atmintine, išaiškėjo, kad ši priemonė puikiai parodo ataskaitų trūkumus – net keturiose iš dešimties analizuotų ataskaitų nebuvo pateikta pakankamai informacijos sprendimui priimti. Taigi, minėta atmintinė yra tinkama ir patikima priemonė patikrinti ataskaitų parengimo kokybę.

5. Net septyniais atvejais iš dešimties išryškėjo tai, jog ataskaitų tekste visiškai nepateiktos nuorodos į naudotus informacijos šaltinius. Dėl to yra sunku įvertinti, ar rengėjas pasirinko tinkamus ir patikimus informacijos šaltinius.

6. Pusėje analizuotų ataskaitų nebuvo išnagrinėti netiesioginiai poveikiai aplinkos komponentams; tiek pat – nenurodyta, kokiais metodais vykdytas poveikio reikšmingumo vertinimas. Moksliškai pagrįsti metodai naudojami tik tiriant poveikį bei užterštumo prognozę orui ir triukšmui. Tai veda prie išvados, jog net pusė visų parengtų ataskaitų yra žemo mokslinio pagrįstumo lygio, o visapusišką poveikį aplinkai įvertinti yra labai sunku ir reikia būti itin aukštos kvalifikacijos specialistu.

7. Net devyniais atvejais iš dešimties PAV ataskaitos supažindinime su visuomene nepasirodė nei vienas jos atstovas. Galima daryti išvadą, jog dabar galiojantys reikalavimai apie informavimą dėl viešo supažindinimo susirinkimo yra netinkami, o visuomenė nėra suinteresuota PAV procedūra.

8. Apie dažniausiai iškylančias problemas, rengiant ataskaitas, iš tyrimo duomenų neįmanoma padaryti nė vienos išvados – visais dešimt atvejų rengėjai teigė, nesusidūrę su ypatingomis ar apskritai nesusidūrę su jokiomis problemomis rengiant ataskaitą.

9. Atsižvelgiant į išanalizuotų ataskaitų kiekį (30 proc. per metus parengtų ataskaitų), galima daryti išvadą, jog didžioji dauguma visų PAV ataskaitų turi dalį aukščiau išvardintų trūkumų.

PASIŪLYMAI

1. PAV atlikimo kokybės įvertinimo atmintinės užpildymas puikiai parodo ataskaitos trūkumus – jos nepilną parengimą, todėl ši priemonė galėtų būti naudojama dokumentų rengėjo ir jo užpildyta pridedama prie ataskaitos. Autorė čia įžvelgia dvigubą naudą:

- tai būtų savikontrolė rengėjui, padedanti pasitikrinti, ar savo darbe nepaliko spragų;
- subjektai ar atsakinga institucija atmintinės pagalba galėtų greičiau atlikti savo darbą, tuo pačiu patikrinti ir rengėjo atsakomybę – rengėjai negalės palikti neatsakytų klausimų ataskaitose, nepateikę atmintinėje paaiškinimo, kodėl klausimas neišanalizuotas.

2. Atsižvelgiant į penktą išvadą – dėl ataskaitų žemo mokslinio pagrįstumo lygio, autorės nuomone, verta grįžti prie svarstymų dėl PAV dokumentų rengėjų licencijavimo. Sprendžiant iš viso tyrimo ir jo išvadų, poveikį įvertinti yra pakankamai sunku ir tą turi daryti tik aukštos kvalifikacijos specialistai. Deja, šiuo metu nėra priemonių galinčių reguliuoti dokumentų rengėjų kompetenciją.

3. Autorė siūlo tęsti PAV analizės temą, siekiant pagerinti, sukonkretinti ir šį procesą padaryti efektyvesniu. Darbai galėtų būti tęsiami šiomis temomis:

- išnagrinėti visuomenės dalyvavimą procese, jos įtaką proceso skaidrumui ir pan. Autorės padaryta išvada dėl visuomenės nedalyvavimo procese, aiškiai parodo, spragą šiame PAV etape;
- atlikti išsamią PAV procedūros analizę iš rengėjų pozicijos, atliekant rengėjų apklausą: išsiaiškinti su kokiomis problemomis jie susiduria dažniausiai, kokių turi pasiūlymų ataskaitos rengimo nuostatams pagerinti, kad procesas taptų efektyvesnis ir kt.;
- atlikti analizę, susijusią su PAV programų rengimu. Išsiaiškinti jų įtaką ataskaitų rengimui. Išsiaiškinti, ar jos rengiamos korektiškai ir tinkamai – vykdant Nuostatus. Galbūt ataskaitų klaidos yra sisteminės – jos užkoduotos jau su programos parengimu.

LITERATŪRA

1. 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių objektų poveikio aplinkai vertinimo. OL L 175, 1985 07 05, p. 40.
2. 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB iš dalies keičianti direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių objektų poveikio aplinkai vertinimo. OL L 73, 1997 03 14, p. 5.
3. 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo. OL L 30, 2001 07 21, p. 30.
4. 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus. OL L 156/17, 2003 06 25, p. 17.
5. Aplinkos ministerija – www.am.lt [žiūrėta 2007-11-12].
6. Bagdanavičius J., Šiaudytis V., Vaitelienė A. Statistikos metodai socialiniuose-ekonominiuose tyrimuose. Vilnius: VPU leidykla, 2007.
7. Glasson, J., Therivel, R., Chadwick, A. (2002) *Introduction to Environmental Impact Assessment* 2nd edition. London, Spoon Press.
8. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus, 2007.
9. Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste. Žin., 1999, Nr. 92-2688.
10. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. Žin., 2001, Nr. 73-2572.
11. LR aplinkos ministro 2000 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 305 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinės patvirtinimo“. Žin., 2000, Nr. 65-1971.
12. LR aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 701 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.05:2004 „Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis“ patvirtinimo“ Žin., 2004, Nr. 50-1675; 2006, Nr. 60-2152.
13. LR aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų patvirtinimo“. Žin., 2006, Nr. 6-225.
14. LR aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-665 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodinių nurodymų patvirtinimo“. Žin., 2006, Nr. 4-129.

15. LR aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. D1-370 „Dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos aprašo patvirtinimo“. Žin., 2005, Nr. 93-3472.
16. LR aplinkos ministro 2006 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. D1-311 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentų nagrinėjimo Aplinkos ministerijoje ir jai pavaldžiose institucijose tvarkos aprašo patvirtinimo Žin., 2006, Nr. 75-2882.
17. LR aplinkos ministro 2006 m.gegužės 22 d. įsakymas Nr. D1-255 „Dėl planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Žin., 2006, Nr. 61-2214.
18. LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas. 1996 m. rugpjūčio 15 d. Nr. I-1495. Žin., 1996, Nr. 82-1965; 1997, Nr. 65-1553, Nr. 96-2428.
19. LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2000 m. balandžio 18 d. Nr. VIII-1636. Žin., 2000 , Nr. 39-1092.
20. LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2005 m. birželio 21 d. Nr. X-258. Žin., 2005, Nr.84-3105.
21. LR sveikatos apsaugos ministro 2003 m. sausio 31 d. įsakymo Nr. V-50 „Dėl Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atvejų ir vertinimo atlikimo tvarkos patvirtinimo“. Žin., 2004-07-15, Nr. 109-4091.
22. LR sveikatos apsaugos ministro 2004 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. V-491 „Dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinių nurodymų patvirtinimo“. Žin., 2004-07-08, Nr. 106-3947.
23. LR teritorijų planavimo įstatymas. Žin., 2004-02-07, Nr. 21-617.
24. LR Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1079 „Dėl visuomenės dalyvavimo teritorijų planavimo procese nuostatų patvirtinimo“. Žin., 1996, Nr. 90-2099; 2004, Nr. 112-4189.
25. Moberg, Å. (1999) Environmental Systems Analysis Tools – differences and similarities, including a brief case study on heat production using Ecological footprint, MIPS, LCA and exergy analysis. Institutionen för Systemekologi, Stockholms universitet. Examensarbete 1999:8.
26. Ragulskytė-Markovienė R. Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais. Vilnius: Eugrimas, 2005.

27. Raulinaitis M., Auglys V., Bučiūnaitė I. ir kiti. Poveikio aplinkai vertinimo vadovas. Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Suomijos aplinkos institutas, 2001.
28. Theodórsdóttir, A., H. (1999) *EIA – more then a label?* Proceedings from the 3rd Nordic EIA/SEA Conference, 22-23 November 1999. p. 211-214.
29. Thérivel, R. and Partdário, M.R. eds. (1996) *The Practice of Strategic Environmental Assessment* (London, Earthscan). [Chapters 1-3, 14: Introduction; SEA regulations and guidelines worldwide; SEA methodology in practice; Learning from SEA practice].

SANTRAUKA

Poveikio aplinkai vertinimo ataskaitų rengimo metodikos ir kokybės analizė

Raktiniai žodžiai: planuojamos ūkinės veiklos poveikis aplinkai, poveikio aplinkai vertinimo procedūros, vertinimo ataskaita, ataskaitos rengimo nuostatai, ataskaitos vertinimo atmintinė.

Rengiantis ūkinei veiklai dažnai tenka vykdyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrą. Mūsų šalyje PAV sritis yra nauja ir reikalaujanti analizės jos funkcionavimui pagerinti.

Poveikio aplinkai vertinimą užbaigia ataskaita, kurios pagalba atsakinga institucija priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimumo pasirinktoje teritorijoje. Tad labai svarbu, jog ataskaita būtų parengta kokybiškai ir atspindėtų tikrąją situaciją.

Darbo tyrimo objektas – poveikio aplinkai vertinimo procedūros studija – ataskaita. Darbo tikslas – ištirti ir įvertinti minėtą procedūrą reglamentuojančių teisinių aktų efektyvumą. Tikslui pasiekti buvo keliami penki uždaviniai: išanalizuoti atitinkamą kiekį parengtų ir suderintų ataskaitų; ataskaitų vertinimo atmintinės pagalba atskleisti pagrindines poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos rengimo ypatybes, jų atsiradimo priežastis; teikti rekomendacijas, proceso sklandumui ir kokybei pagerinti ir kt.

Atlikus analizę buvo gautos išvados bei pateikti keli pasiūlymai proceso sklandumui pagerinti. Pagrindinės išvados yra:

- ataskaitų rengimo nuostatai yra veiksmingi, o jų priedas naudingas, rengiant ataskaitas;
- ataskaitų vertinimo atmintinė yra tinkama ir patikima priemonė patikrinti ataskaitų parengimo kokybę;
- moksliškai pagrįsti metodai naudojami tik tiriant poveikį bei užterštumo prognozę orui ir triukšmui, taigi net pusė visų parengtų ataskaitų yra žemo mokslinio pagrįstumo lygio, o tokį poveikį įvertinti yra labai sunku ir reikia būti itin aukštos kvalifikacijos specialistu;
- devyniais atvejais iš dešimties PAV ataskaitos supažindinime su visuomenė nepasirodė nei vienas jos atstovas.

Atsižvelgiant į išvadas autorė teikia tokius pasiūlymus: kadangi atmintinės užpildymas puikiai parodo ataskaitos trūkumus, tad ši priemonė galėtų būti naudojama dokumentų rengėjo ir jo užpildyta pridedama prie ataskaitos. Atsižvelgiant į išvadą dėl ataskaitų žemo mokslinio pagrįstumo lygio, autorės nuomone, verta grįžti prie svarstymų dėl PAV dokumentų rengėjų licencijavimo.

SUMMARY

The analysis of preparation methodology and quality of the environmental impact assessment reports

Key words: propose economic activity impact on the environment; the procedure of EIA; assessment report; regulation for report preparation; assessment report evaluation.

While proposing a new economic activity, it is usual to operate the environmental impact assessment (hereinafter – EIA). This field is quite new in our country and requires a thorough analysis to improve its operation.

The EIA is usually concluded with a report which enables the responsible institution to make a decision about the economic activity potential within the chosen domain. Therefore, it is vital for the report to be accurate, comprehensive and reflect the real situation.

The main object is the EIA report. The main purpose of this work is to explore and assess the effectiveness of the EIA operation regulation laws. To reach the goal, five tasks were created: to analyze a certain amount of prepared and approved reports; to disclose the main EIA report preparation characteristics, the origin of causes; to provide recommendations to improve the smoothness and quality of the process, etc.

The analysis provided the conclusions, and a few recommendations were proposed to improve the smoothness on the process. The main conclusions are:

- report preparation regulations are effective, and the recommendations are valuable in the reports preparations;
- assessment report evaluation is appropriate and reliable means to examine the quality of report preparation;
- scientifically proven methods are used only for exploring the impact and pollution forecast of ambient air and noise; therefore more than half of all prepared reports are scientifically low quality. The impact is hard to explore and it requires a very high qualification experts;
- in nine out of ten EIA reports presentations to the public no representatives and creators of the report showed up.

Given the conclusions, the author proposes the following: the EIA report evaluation clearly shows the report's drawbacks, so this tool could be used and filled out by the documents' creators, and attached to the report. Considering the low scientifically proven level of all the reports, author proposes to re-evaluate the licensing process for EIA reports creators.